

TÁRKÁNY SZÜCS ERNŐ
JOGI KULTÚRTÖRTÉNETI ÉS
JOGI NÉPRAJZI KUTATÓCSOPORT

ABSZTRAKTFÜZET ABSTRACT BOOKLET

„JOGSZOKÁSKUTATÁS EURÓPÁBAN ÉS ÁZSIÁBAN”

12. Interdiszciplináris nemzetközi konferencia

(Pécs–Szekszárd, 2025. szeptember 18–20.)

“LEGAL CUSTOMS’ RESEARCH IN EUROPE AND ASIA”

12th interdisciplinary international conference

(September 18-20, 2025, Pécs-Szekszárd)

ERNŐ TÁRKÁNY SZÜCS LEGAL ETHNOGRAPHIC
AND LEGAL CULTURAL HISTORY RESEARCH GROUP

Szerkesztette / Edited by: Szabó Ernő

Angol szaknyelvi fordítás / Legal translation: Falus Orsolya

A MEC_SZ 149201 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a MEC_24 pályázati program finanszírozásában valósul meg. / Project no. MEC_SZ 149201 has been implemented with the support provided by the Ministry of Culture and Innovation of Hungary from the National Research, Development and Innovation Fund, financed under the MEC_24 funding scheme.

TARTALOM / CONTENT

Balogh Balázs.....	5
Bárth János	6
Bogdándi Zsolt	6
Bognár Szabina	7
Csáji László Koppány	8
Danzan Lundeejantsan	9
Deáky Zita	10
Domaniczky Endre	11
Falus Orsolya.....	12
Frey Dóra.....	12
Gálfi Emőke	14
Gelencsér József.....	14
Homoki-Nagy Mária	15
Horváth József.....	15
J. Újváry Zsuzsanna	17
Kanyar Adrienn	17
Keszeg Vilmos	19
Kiss Anna–Makovnyik Veronika.....	20
Korsósne Delacasse Krisztina	21
Kothencz Kelemen	22
Lanczendorfer Zsuzsanna.....	23
László Balázs.....	24
Lovaš Eldina.....	25
Malecki, Marian	26
Matla Gabriella.....	26
Mezey Barna	27
Nagy Janka Teodóra.....	28
Nagy Zoltán András–Ázsóth Szilvia.....	28
Nyári Denisz (Denis Njari).....	29
Oborni Teréz	30
Obrusánszky Borbála	31
Pakó László	32
Rác Balázs Viktor.....	33

Sallai Balázs	34
Sendenjav Dulan	36
Smid Bernadett.....	38
Szabó Ernő	38
Varga Csaba	39
Völgyesi Levente.....	39
A KONFERENCIA PROGRAMJA.....	41
CONFERENCE PROGRAM.....	47
JEGYZETEK	52

A kétszeres impériumváltás kalotaszegi etnikai konfliktusainak árnyékában

A Kalotaszegi magyarok és románok által egymásról alkotott kép nagyon összetett, voltaképpen falvanként változó. A társadalomnéprajz sokáig nem vehette figyelembe az 1940-44-es, kétszeres impériumváltás által hagyott mély lelki nyomokat a két etnikum kapcsolatában, ami pedig a jelenkorig meghatározó szerepet játszik az egyes falvak életében, az egymásról kialakított kép negatív, vagy pozitív voltában. A második bécsi döntést követően az 1940-es magyar bevonulás során, illetve az 1944-es front átvonulásakor súlyos atrocitások történtek a térségben. A gyilkosságok és verések mellett Kalotaszeg minden magyar faluját kirabolták 1944-ben, amit az idősebbek keserűen csak októberi nagyvásárként emlegetnek, mert a környékbeli románok két héten keresztül azt és annyit rabolhattak a magyar lakosoktól, amit és amennyit akartak. Az 1940-44. közötti időszak hordozza magában azt a legnagyobb horderejű interetnikus feszültséget, amely a jelenkorig meghatározza a román-magyar egymásról alkotott képet, máig hatóan befolyásolja a magyar-román mindennapi érintkezést és alakítja a kalotaszegi társadalom kapcsolatrendszerét. Vegyes nyelvű, nemzetiségű vidékek kutatása nem kerülheti meg, hogy szembe nézzen az etnikai feszültségekkel, azok okával, fokával, változásaival és következményeivel. Fontos szempont az is, hogy a jelenkori magyar kisebbségi lét megélésekor a fenyegetettség érzés milyen szerepet játszik az egyének és az egyes közösségek, csoportok önazonosság tudatában, viselkedésében. A szocializmus évtizedeiben a súlyos etnikai konfliktusok sérelmeiről hallgatnia kellett a kalotaszegieknak. Az előadás konkrét példákon keresztül igyekszik bemutatni, hogy Kalotaszegen hogyan viszonyultak/viszonyulnak a helyi közösségek a köztük élő gyilkosságokat, rablásokat és egyéb atrocitásokat elkövető emberekhez, családokhoz és azok leszármazottjaihoz.

Double Change of Power in the Shadow of Ethnic Conflicts in Kalotaszeg

The image that Hungarians and Romanians in Kalotaszeg have of each other is very complex, varying from village to village. For a long time, social ethnography failed to take into account the deep psychological scars left by the two changes of empire between 1940 and 1944 on the relationship between the two ethnic groups, which continues to play a decisive role in the life of individual villages to this day, in terms of whether the image they have formed of each other is negative or positive. Following the Second Vienna Award, serious atrocities took place in the region during the Hungarian invasion of 1940 and the passage of the front in 1944. In addition to murders and beatings, all Hungarian villages in Kalotaszeg were looted in 1944, which the older generation bitterly refer to as the October Fair, because for two weeks the Romanians in the area were able to steal whatever and as much as they wanted from the Hungarian inhabitants. The period between 1940 and 1944 was marked by the most significant interethnic tensions, which continue to shape the image that Romanians and Hungarians have of each other to this day, influence everyday Hungarian-Romanian interactions, and shape the social relationships in Kalotaszeg. Research into regions with mixed languages and nationalities cannot avoid addressing ethnic tensions, their causes, degrees, changes, and consequences. Another important aspect is the role played by the feeling of threat in the self-identity and behavior of individuals and communities when experiencing minority status in contemporary Hungary. During the decades of socialism, the people of Kalotaszeg had to remain silent about the grievances caused by serious ethnic conflicts. Through specific examples, the presentation attempts to show how local communities in Kalotaszeg related/relate to the people, families, and their descendants who committed murders, robberies, and other atrocities among them.

BÁRTH JÁNOS

A „szërre” jutott tisztség és a „füst utáni” kötelezettség elkerülése székely közösségekben

A házak sorrendjében, leginkább egy évre jutott tisztség, pl. a Megyebíróság, szentegyház-fiúság, faluspolgárság, megyepolgárság, megyehűtösség helyenként súlyos elfoglaltságot jelentett viselőjének, ezért sokan igyekeztek megszabadulni tőle, miként a „füst utáni” kötelezettségektől, pl. a patrózástól, kerítésjavítástól is. A falusi közösségekben, aki nem vállalta a rá jutó tisztséget, illetve aki nem akarta elvégezni a rá kiszabott teendőket, pénzzel, vagy egyéb juttatással, adománnyal válthatta meg szolgálatát. A szerző efféle megváltásokra idéz levéltári példákat Gelencéről, Hilibről, Ozsdoláról, Csíkszentmiklósról, Szentegyházáról, Kápolnásfaluról, Atyháról.

Avoidance of "szër"-based appointments and "Smoke-tax" Obligation in Szekler Communities

In the order of houses, most positions were held for one year, e.g., county court, churchwarden, village citizenship, county citizenship, and county bailiff, which in some places meant heavy responsibilities for the holder, so many tried to get rid of it, just like the "smoke" obligations, e.g., patrolling and fence repair. In rural communities, those who did not accept the office assigned to them or who did not want to perform the duties imposed on them could redeem their service with money or other benefits or donations. The author cites archival examples of such exemptions from Gelence, Hilib, Ozsdola, Csíkszentmiklós, Szentegyháza, Kápolnásfalu, and Atyha.

BOGDÁNDI ZSOLT

Perbeli bizonyítás az erdélyi fejedelmi táblán

Az erdélyi fejedelmi bíróságok, a fejedelmi tábla és annak feljebbviteli széke, a személyes jelenlét bíróságának működéséről – a belső, „ügyviteli” irattárak hiányában – az általuk kiállított ítéletlevelek, illetve a parancslevelek hátlapjára feljegyzett ítélmesteri signaturák alapján alkothatunk valóságnak vélt képet. Tekintettel ezeknek a dokumentumoknak törvénykezési jegyzőkönyv-jellegére a táblai perfolyamról is ezek a legjelentősebb forrásaink. Az előadásban e források alapján a fejedelmi tábla előtt tárgyalt ügyekben alkalmazott bizonyítási eljárást tekintjük át, bemutatva azokat a jogi eszközöket, melyeket a peres felek igazuk alátámasztására alkalmaztak. Okleveles példák és formuláskönyvek vagy jogi traktátusok alapján vesszük számba a bizonyítás különböző módszereit, kiemelve a bizonyítási eljárás erdélyi sajátosságait, például a földeskü alkalmazását, a tanúvallatások jellegzetességeit és az okleveles bizonyítás jellemzőit.

Evidence in the Proceedings of the Transylvanian Prince's Court

The Transylvanian princely courts, the princely table and its higher court, the functioning of the court of personal presence – in the absence of internal, "administrative" archives – can be reconstructed based on the judgments issued by them and the signatures of the judges recorded on the back of the orders. Given the legislative nature of these documents, they are also our most important sources of information about the proceedings of the court. In this presentation,

we will review the evidentiary procedures used in cases heard before the princely court, based on these sources, and present the legal instruments used by the litigants to support their claims. Based on documentary examples, formula books, and legal treatises, we will list the various methods of evidence, highlighting the specific features of the evidentiary procedure in Transylvania, such as the use of land oaths, the characteristics of witness examinations, and the features of documentary evidence.

BOGNÁR SZABINA

A mongol szokásjog képe a magyar népi jogéletkutatásban – a jogszokásgyűjtés, mint a szociológus jogtörténetírás hagyománya

Tagányi Károly az 1910-es évek második felében megjelent nemzetközi kutatástörténeti áttekintésében többször hivatkozik a mongol szokásjogra. Ebből kiindulva az „utódok” is figyelemmel kísérték a mongol jogszokások kutatását. Meggyőződésem, hogy nem csak egyfajta egzotikus példatárként funkcionált a Tagányit idézve „*minket szintén közelről érdeklő töröktatár-mongol népeknek, névszerint: a kalmükök, tatárok, mogulok, osztyák, szamojédok, tunguzok, burjátok, jakutok és kirgizek*” élő joga. Bónis György Riasanovsky mongol törzsek szokásjogáról írott monográfiájáról írott recenzióban összevetette a magyar és a mongol szokásjog intézményeit, amelyekben összehasonlító jogtörténeti analógiákat talált. Tanulmányomban a mongol példák számbavételéből kiindulva, a kutatások módszertanára, mindenekelőtt a terepkutatások tapasztalataira és fogalomhasználatára térnék ki. Központba állítva, hogy a figyelemfelkeltő jogintézményeken túl, milyen kutatómódszertani tanulságai lehetnek a mongol és magyar kutatások egybevetésének.

Image of Mongolian Customary Law in Hungarian Legal Folklore Research – Legal Customs’ Collection as the Tradition of Sociological Legal Historiography

In his overview of international research history published in the second half of the 1910s, Károly Tagányi repeatedly refers to Mongolian customary law. Based on this, his "descendants" also followed the research on Mongolian legal customs. I am convinced that it did not function merely as a kind of exotic collection of examples, quoting Tagányi, "for the Turkic-Tatar-Mongol peoples who are also of close interest to us, namely: the Kalmyks, Tatars, Moguls, Ostyaks, Samoyeds, Tungus, Buryats, Yakuts, and Kyrgyz." In his review of György Bónis's monograph on the customary law of Mongolian tribes, Riasanovsky compared Hungarian and Mongolian customary law institutions, in which he found comparative legal historical analogies. In my study, based on an examination of Mongolian examples, I will focus on research methodology, particularly the experiences and terminology of field research. The focus will be on what lessons can be learned from the comparison of Mongolian and Hungarian research in terms of research methodology, beyond the attention-grabbing legal institutions.

A szerelem, mint jogszokás-alakító tényező. A népdaléneklésre vonatkozó közösségi szabályok átalakulása Nyugat-Nepálban az ezredfordulón

Az előadás egy nepáli esettanulmány sűrű leírása és kultúrtörténeti kontextualizálása, amelyben egy nyugat-nepáli falu különböző kasztba tartozó énekeseinek életútján keresztül megismerhetjük a helyi szokásnormákat, jogszokásokat és ezek változásait az elmúlt évtizedekben. Az esettanulmány 1997-es terepmunkám tapasztalataira épül, de az azóta született szakirodalom nagyban elősegítette az adatok alaposabb értelmezését. Ennek során rajzolódott ki számomra, hogy az akkor számomra rendkívül archaikusnak és változatlannak tűnő állapotok valójában egy bő kétszáz éves folyamat révén létrejött „hinduizált” társadalom törekénységét és végnapjait mutatták. A helyi khám magar lakosság a 18. században létrejött gorkha (nepáli) államot a korábbi magar királyságot legyőző bevándorlóknak, és a hinduizmust az eredeti khám magar sámánizmusra ráerőltetett, idegen szokásokrendnek tartotta. Ezért már jóval az 1996-2006 közötti tízéves nepáli polgárháború előtt revitalizálták (vagy inkább: felerősítették) samanisztikus kultúrájukat és identitásukat, visszaszorítva a hindu kasztrendszer írott és íratlan normáit. Az esettanulmány gerincét egy khám magar fiú (Dor Bahadur Buda Magar) és egy alacsony rangú, az érinthetetlenek (dálitok) közé tartozó khámi lány (Dibhi Khámi) szerelméből kibomló társadalmi feszültség és szokásnorma-változások alkotják. Fiatalkorukban akár halálbüntetéssel is sújtották volna, ha egy fedél alatt találják őket, netán intim testi érintkezést tapasztalnak náluk. Ezért a fiú szerelmes népdalokat kezdett énekelni, amit a lány távolról hallgatott. Az állami normák lazulásával és enyhe liberalizációjával párhuzamosan – szemben Nepál nagyobbik részével, ahol a korábbi írott szabályok jogszokásként általában még sokáig tovább éltek – a helyi közösség sajátos kibúvókat keresett a kasztrendszer szigorú szabályai alól. Lépésről-lépésre a jogszokások normái megváltoztak: a lány válaszolhatott (dalban) a fiúnak, majd egyre közelebb engedték őket egymáshoz, hogy duettet énekeljenek. Végül a környék legismertebb énekes specialistái lettek, akiket távoli falvakba is hívnak. Mire a királyság megdőlt és a kaszt-szabályokat végképp eltörölte az új, kommunista vezetésű köztársaság 2008-ban, már igen idősek voltak, így szerelmüket valójában a közös éneklésekben élték meg. E közös éneklések azonban olyan erős hatással voltak a lokális társadalomra, hogy nemcsak a jogszokásokat és szokásnormákat változtatták meg fokozatosan az érdekükben, hanem a társadalmi változások katalizátorai is lettek.

Love as a Legal Custom Shaping Factor. Transformation of Community Rules for Folk Singing in West Nepal at the Turn of the Millennium

The presentation is a detailed description and cultural-historical contextualization of a Nepalese case study, in which we can learn about local customs, legal practices, and their changes over the past decades through the life stories of singers belonging to different castes in a village in western Nepal. The case study is based on my fieldwork experience in 1997, but the literature that has emerged since then has greatly facilitated a more thorough interpretation of the data. In the course of this, it became clear to me that the conditions that seemed extremely archaic and unchanging to me at the time actually revealed the fragility and final days of a "Hinduized" society that had been created through a process lasting more than two hundred years. The local Khumai Magar population considered the Gorkha (Nepali) state, which was established in the 18th century, to be a foreign regime imposed by immigrants who had defeated the former Magar kingdom, and Hinduism to be a foreign set of customs imposed on the original Khumai Magar shamanism. Therefore, long before the ten-year Nepalese civil war between 1996 and 2006,

they revitalized (or rather, reinforced) their shamanistic culture and identity, pushing back the written and unwritten norms of the Hindu caste system. The case study focuses on the social tensions and changes in customs that arose from the love between a Khám Magar boy (Dor Bahadur Buda Magar) and a low-ranking Khámi girl (Dibhi Khámi) belonging to the untouchables (Dalits). In their youth, they would have been sentenced to capital punishment if they had been found under the same roof, or if they had been caught engaging in intimate physical contact. Therefore, the boy began to sing love songs, which the girl listened to from a distance. Parallel to the relaxation and slight liberalization of state norms—in contrast to most of Nepal, where the former written rules generally continued to exist as customary law for a long time—the local community sought specific loopholes in the strict rules of the caste system. Step by step, the norms of customary law changed: the girl was allowed to respond (in song) to the boy, and then they were allowed to get closer and closer to each other to sing duets. Eventually, they became the most famous singers in the area, who were invited to perform in distant villages. By the time the kingdom fell and the new communist-led republic finally abolished the caste rules in 2008, they were already very old, so they actually lived out their love through singing together. However, these communal singing sessions had such a strong impact on the local community that they not only gradually changed legal customs and norms in their favor, but also became catalysts for social change.

DANZAN LUNDEEJANTSAN

A dualizmus kialakulása: állam és vallás a mongol birodalomban

Az előadás az állam és a vallás összetett kapcsolatát vizsgálja a mongol birodalomban, különös tekintettel a buddhizmusnak a politikai hatalom és az állami ideológia alakításában betöltött szerepére. A korai mongol uralkodók – kezdve Dzsingisz kánnal – pragmatikus és toleráns politikát folytattak a különböző vallásokkal – különösen a sámánizmussal, a kereszténységgel, az iszlámmal és a buddhizmussal – kapcsolatban, biztosítva a vallásszabadságot és az adómentességet a vallási intézmények számára. A sámánizmus és az Örök Ég (Möngke Tengri) imádata képezte a mongol állami ideológia magját a korai időszakban, legitimálva a kánok isteni hatalmát. A birodalom terjeszkedésével és konszolidációjával azonban a buddhizmus fokozatosan egységesítő erőként jelent meg, és végül Kubiláj nagykán alatt államvallásként intézményesült. A buddhista kolostorok valamint a szerzetesek képzésének támogatásával és a dualizmus eszméjének elfogadásával – amely egyen-súlyt teremtett a kán hatalma és a buddhista vezetők spirituális szerepe között – a Mongol Birodalom a politikai elsőbbség fenntartása mellett integrálta a vallást a kormányzásba. Primer források, történelmi elbeszélések és tudományos elemzések feldolgozásával az előadás rávilágít arra, hogy a Mongol Birodalomban az állam és a vallás közötti kapcsolatok hogyan tükrözték a helyi hagyományok folytonosságát, egyúttal a globális vallási áramlatokhoz való alkalmazkodást. Az előadó amellet érvel, hogy a mongolok vallási toleranciára épülő politikája – amelynek csúcspontja a buddhizmus felemelkedése volt –, döntő szerepet játszott a császári hatalom legitimálásában, a stabilitás elősegítésében és a mongol állami örökség megalapozásában.

The Concept of Dualism: State and Religion in the Mongolian Empire

This presentation examines the complex relationship between the state and religion in the Mongolian Empire, with a particular focus on the role of Buddhism in shaping political authority and state ideology. The early Mongol rulers, beginning with Chinggis Khan, pursued a pragmatic

and tolerant policy toward diverse religions—including shamanism, Christianity, Islam, and Buddhism—granting freedom of belief and exempting religious institutions from taxation. Shamanism and the worship of the Eternal Tenggeri formed the core of Mongol state ideology in the early period, legitimizing the divine authority of the Khans. However, with the expansion and consolidation of the empire, Buddhism gradually emerged as a unifying force and was eventually institutionalized as a state religion under Khubilai Khan. Through patronage of Buddhist monasteries, promotion of learned monks, and adoption of the principle of duality—balancing the authority of the Khan with the spiritual role of Buddhist leaders—the Mongol Empire integrated religion into governance while maintaining political supremacy. By analyzing primary sources, historical chronicles, and scholarly interpretations, this presentation highlights how state–religion relations in the Mongolian Empire reflected both continuity with indigenous traditions and adaptation to global religious currents. The presentation argues that the Mongol policy of religious inclusivity, culminating in the elevation of Buddhism, was instrumental in legitimizing imperial power, fostering stability, and shaping the legacy of Mongolian statehood.

DEÁKY ZITA

A bérdejka-intézmény törvényi szabályozásának háttere Magyarországon és Nyugat-Európában (19. század vége – 20. század eleje)

A bérdejka-intézmény bár később jelent meg Magyarországon, mint Nyugat-Európa más országaiban, az erről való orvosi vélemények, a szabályozási kérdések, a gyermekvédelmi törekvések és a társadalmi viták hasonlóan alakultak mint Németországban, Franciaországban vagy éppen Ausztriában. Az előadás a cseléd státuszba sorolt, piaci alapon, magánszerződéssel, bérért szoptatást vállaló nők tevékenységét vizsgálja a törvényi szabályozások szempontjából, amely magában foglalja a megesett lányok, a törvénytelen és lelencke adott, kitett vagy meggyilkolt csecsemők ügyét is ugyanúgy, mint a polgári családok belső életét és kettős morálját, és ahhoz való bábai és orvosi asszisztálást. Ide tartozik még az állami megbízással és fizetéssel a tápanya is, aki akár szülőotthonban, akár a saját házában elhagyott gyermek szoptatásáért kap legalisan bért. Az előadás bemutatja a bérdejka-intézmény hazai szabályozásához vezető út állomásait, a törvénytervezetet övező vitákat és azok társadalmi hátterét – nyugat-európai kitekintéssel.

The Background to the Regulation of the Wage Nurse Institution in Hungary and Western Europe (late 19th century-early 20th century)

Although the institution of wet nursing appeared later in Hungary than in other Western European countries, medical opinions, regulatory issues, child protection efforts, and social debates developed similarly to those in Germany, France, and Austria. The presentation examines the activities of women classified as servants who undertook breastfeeding on a market basis, under private contract, for a fee, from the perspective of legal regulations, which included the cases of girls who had been raped, illegitimate and abandoned, exposed or murdered infants, as well as the internal life and double standards of bourgeois families and the midwifery and medical assistance involved. This also includes wet nurses who are commissioned and paid by the state to legally breastfeed children abandoned in maternity homes or in their own homes. The presentation outlines the stages leading up to the regulation of wet nursing in Hungary, the debates surrounding the draft law, and their social background, with a Western European perspective.

A kormányzati épületek jogi szimbólumrendszere a dél-csendes-óceáni régióban

Egy 2021-ben megjelent tanulmányomban részletesen bemutattam, hogy az ausztrál kormányzati épületek szimbolikáján keresztül hogyan jelenik meg, majd válik elsődlegessé a nemzeti karakter. Ez a folyamat lassan, de biztosan követte a politikai eseményeket, és mire a brit telepesek közösségéből ausztrál nemzet lett, saját szimbólumrendszerét is kifejlesztette. Mostani előadásomban ugyanezt a vizsgálatot szeretném elvégezni a teljes régió vonatkozásában, amely elsődlegesen két nagyobb állam, Ausztrália és Új-Zéland jogi szimbólumainak bemutatását jelenti (ám néhány kisebb szigetországra is ki szeretnék térni, amelyek alkotmányfejlődéséről itthon szinte semmit nem tudunk). Mindenekelőtt adja magát a kérdés: miért fontos számunkra a tág értelemben vett Ázsia e legdélebbi nyúlványainak jogi kultúrtörténetével foglalkozni? Ausztrália és Új-Zéland európai telepesgyarmatként indult el az alkotmányfejlődés rögzös útján. Jogi fogalmait, államszervezési eszményeit Európából, illetve a szintén európaiak által létrehozott Amerikai Egyesült Államokból kölcsönözte. Éppen ezért tanulságos számunkra, hogy mit vettek át tőlünk és miért, és mindebből mit tartottak fontosnak megjeleníteni állami épületeiken. Hagytak-e helyet például a helyi kisebbségek számára, és ha igen, milyen módon ábrázolták őket? Mennyiben tér el az új-zélandi szimbólumrendszer az Ausztráliában látottaktól és miért? Ilyen és hasonló kérdésekre kaphatunk választ az előadásból.

Legal Symbol System of Government Buildings in the South Pacific Region

In a study published in 2021, I presented in detail how national character is manifested and then becomes paramount through the symbolism of Australian government buildings. This process slowly but surely followed political events, and by the time the British settler community became the Australian nation, it had developed its own system of symbols. In my current presentation, I would like to conduct the same examination with regard to the entire region, which primarily means presenting the legal symbols of two larger states, Australia and New Zealand (but I would also like to touch on a few smaller island countries, about whose constitutional development we know almost nothing at home). First and foremost, the question arises: why is it important for us to study the legal cultural history of the southernmost reaches of Asia in the broadest sense? Australia and New Zealand began their constitutional development as European colonies. They borrowed their legal concepts and ideals of state organization from Europe and from the United States, which was also created by Europeans. That is why it is instructive for us to see what they took from us and why, and what they considered important to display on their public buildings. Did they leave room for local minorities, for example, and if so, how did they represent them? How does the New Zealand symbol system differ from what we see in Australia, and why? The lecture will provide answers to these and similar questions.

FALUS ORSOLYA

Szokásjog és a társadalmi segítségnyújtáshoz köthető jogszokások Mongóliában: egy kérdőíves vizsgálat eredményeiből

Annak ellenére, hogy a modern mongol jogi szakirodalom ennek mértékét és jelentőségét limitálnak minősíti, az európai kutató a 21. századi Mongóliában lépten-nyomon szembesül a hagyományok és népszokások, mint jogforrások, jelentőségével. A jelen tanulmány egy 2024 májusában, Ulánbátorban, végzett, mongol nyelvű, kvantitatív kutatás eredményeinek egy részét mutatja be. A szokásjogi normák köréből a társadalmi segítségnyújtásra vonatkozó magatartásszabályokra irányuló kérdésekre adott válaszok, valamint az ezekből levonható következtetések kerülnek ismertetésre. Az alkalmazott kutatási módszer kérdőíves vizsgálat, a 2024. május 1 - május 31. között, a magyar-mongol Bilaterális Államközi Kutatási Ösztöndíjjal (AK-00013-003/2023) az ulánbátori Mongol Nemzeti Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán lehetővé tett kutatás eredményeként.

Customary Law and Legal Customs Related to Social Assistance in Mongolia: Results of a Questionnaire Survey

Despite the fact that modern Mongolian legal literature describes its extent and significance as limited, the European researcher in 21st century Mongolia is constantly confronted with the significance of traditions and legal folk customs as sources of law. This study presents some of the results of a quantitative research conducted in Mongolian in May 2024 in Ulaanbaatar. The answers given to questions regarding the rules of conduct related to the provision of social assistance from the scope of customary law norms, as well as the conclusions that can be drawn from them, are presented. The research method used is a questionnaire survey, as a result of research made possible by the Hungarian-Mongolian Bilateral Interstate Research Scholarship (AK-00013-003/2023) at the Faculty of Law of the Mongolian National University in Ulaanbaatar, between May 1 and May 31, 2024.

FREY DÓRA

Népesség és mentalitás - a második világháborút követő kényszmigrációs folyamatok hatása Tolna vármegyében

Az előadás célja a Tolna vármegyében 1944 ősze és 1948 között lezajlott népességcsere hatásainak vizsgálata a térség interetnikus kapcsolataira. A vármegye, különösen annak déli és középső része a második világháborút követő kényszmigrációs folyamatok által legerősebben érintett térségek közé tartozott. Az 1941-es népszámlálás szerint a vármegye lakosságának 25%-a volt német anyanyelvű, 31 településen többségében németek éltek, a Völgységi járásban 75% felett volt a német anyanyelvű lakosság aránya. A magyar és a német lakosság mentalitása, gazdálkodásának módja és életvezetése jelentősen eltért egymástól, de nemzetiségi konfliktusok nem voltak jellemzőek. 1944 ősztől kezdődően a terület népességének összetétele jelentős változásnak indult, a magyarországi német lakosság evakuációs parancsot kapott az SS Népinémet Közvetítőszervétől, amelyet csak kis részük követett. 1944 őszen érkeztek az első menekültek is, legtöbben a továbbhaladás szándékával, de egyes menekültek tartósan a vármegyében maradtak. 1945 tavaszán a bukovinai székelyeket a megye számos egyébként

németek lakta településére telepített, ún. rátelepítés útján, vagyis még lakott ingatlanokra, ezzel számos konfliktust generálva. Ezzel párhuzamosan a földreform keretében az ország más részeiből érkeztek telepesek ún. csoportos telepítések keretében az egykori nagybirtokokra. 1946-ban a német lakosság egy részét Németországba telepítették, az 1948-ban történt második kitelepítési hullám (a Szovjet Megszállási Zónába) különösen nagy mértékben érintette az Tolna vármegyét. Ezzel egyidőben a csehszlovák-magyar lakosságcsere keretében Csehszlovákiából kiutasított magyar családok érkeztek a területre. A fenti kényszmigrációs folyamatok döntően megváltoztatták a vármegye nemzetiségi és anyanyelvi összetételét, a vallási és felekezeti viszonyokat, a betelepítettek révén új, korábban helyben nem ismert mentalitás- és szokáselemek jelentek meg. A telepítések körülményei és módja a korábbi és a betelepített lakosság között számos hosszan tartó konfliktust generált. Előadásomban a kényszmigráció által generált változásokat igyekszem vizsgálni, összefüggésben a korszakban általában végbement gazdasági-társadalmi átalakulással.

Population and Mentality - Impact of Forced Migration Processes Following World War II in Tolna County

The aim of the presentation is to examine the effects of the population exchange that took place in Tolna County between the fall of 1944 and 1948 on interethnic relations in the region. The county, especially its southern and central parts, was one of the areas most affected by the forced migration processes following World War II. According to the 1941 census, 25% of the county's population was German-speaking, with Germans living in the majority in 31 settlements, and the proportion of German-speaking residents in the Völgység district was over 75%. The mentality, farming methods, and lifestyles of the Hungarian and German populations differed significantly, but ethnic conflicts were not typical. Starting in the fall of 1944, the composition of the area's population began to change significantly when the German population of Hungary received an evacuation order from the SS People's German Mediation Agency, which only a small portion of them followed. The first refugees arrived in the fall of 1944, most of them with the intention of moving on, but some refugees remained permanently in the customs district. In the spring of 1945, the Szekler people of Bukovina were resettled to numerous otherwise German-inhabited settlements in the county, i.e. to properties that were still inhabited, generating numerous conflicts. At the same time, as part of the land reform, settlers from other parts of the country arrived in the former large estates as part of so-called group resettlements. In 1946, part of the German population was resettled to Germany, and the second wave of resettlement in 1948 (to the Soviet Occupation Zone) had a particularly significant impact on Tolna County. At the same time, Hungarian families expelled from Czechoslovakia arrived in the area as part of the Czechoslovak-Hungarian population exchange. The above forced migration processes significantly changed the ethnic and linguistic composition of the county, as well as religious and denominational relations, and new mentalities and customs previously unknown in the area appeared as a result of the resettlement. The circumstances and methods of settlement generated numerous long-lasting conflicts between the former and newly settled populations. In my presentation, I will examine the changes generated by forced migration in the context of the economic and social transformation that took place during that period.

Az oklevelek keltezési gyakorlatának megváltozása a 17. század első felének Erdélyében

Kétségtől nem szorul bizonyításra a történeti források dátumának fontossága. A középkorban és a korai újkor elején a hiteleshelyek a szentek napjai és a feriek, azaz a hét napjai alapján keltezték okleveleiket, ennek következtében a magyarországi és az erdélyi okleveles anyag nagy része így van datálva. A 16. században a fejedelmi kancellárián ez a gyakorlat megváltozott és fokozatosan kiszorította a mai is használatos, világias év, hónap, nap keltezés, a hiteleshelyi gyakorlatban azonban a levéltárosok ragaszkodtak a régi formákhoz. A 17. század első felében azonban jogi szabályozás alapján, vagy ismeretlen hatásra ez a gyakorlat megváltozott, és bár a szentek és az egyházi ünnepek segítségével történő keltezés megmaradt, a középkorban használatos feriek új értelmezést nyertek, és ezáltal megváltoztatták az évszázadokon át szokásban levő gyakorlatot. Hogy mikor és milyen hatásra állt be változás a datálás terén, mennyire megfogható és kimutatható ez a gyakorlat, ennek próbál utánajárni az előadás.

Change of Diploma Dating Practice in Transylvania of the First Half of the 17th Century

The importance of the dates in historical sources is undoubtedly beyond question. In the Middle Ages and early modern times, authentic sources dated their documents according to saints' days and ferial days, i.e., the days of the week, and as a result, most of the documents from Hungary and Transylvania are dated in this way. In the 16th century, this practice changed in the princely chancellery and was gradually replaced by the secular dating system of year, month, and day that is still in use today. However, archivists insisted on sticking to the old forms in authentic documents. In the first half of the 17th century, however, due to legal regulations or unknown influences, this practice changed, and although dating by saints and church holidays remained, the ferial days used in the Middle Ages gained a new meaning, thus changing the practice that had been customary for centuries. This presentation attempts to investigate when and how this change in dating occurred, and to what extent this practice can be grasped and demonstrated.

Az orvvadászok Fejér vármegyében a 19-20. század fordulóján

Az orvvadász, illetve a rabsic/rapsic fogalma, megítélése. A természeti környezet, különösen a Bakony és a Vértes hegység, a Mezőföld, a Velencei-tó, a székesfehérvári Sóstó, és ezek vadjai. Az orvvadászok társadalmi rétege és motivációi. (Elsősorban a szenvedély.) Egyedül és társsal folytatott vadászatok. Az alkalmazott módszerek, főleg a lőfegyverek használata. A fegyverek milyensége, a vadászatok időpontja. Az orvvadászok küzdelme az erdőtulajdonosokkal, ezek alkalmazottaival, továbbá a hatóságok embereivel, elsősorban a csendőrökkel. Az orvvadászok cselekményeinek jogi minősítése, a szolgabírák és a bíróságok eljárása. Az elejtett vadak felhasználása. Az orvvadászok és a nép kapcsolata. Személyük a néprajztudományban, a szépirodalomban, a népköltészetben.

Poachers in Fejér County at the end of the 19th and the Beginning of the 20th Centuries

Between 1867 and 1918, Fejér county, which includes small villages with a varied surface and various characteristics, experienced the heyday of hunting and, with it, poaching. The laws and county ordinances passed in the examined period defined the framework for the killing of wild

animals. Along with them, there were legal folk customs, which provided support for the poachers to continue their activities. Poachers from the lower level of society with firearms chased the wild animals and were in constant battle with the owners, their employees and the people in power who were protecting their territory and animals. In the course of their activities, they also committed crimes, misdemeanors and violations. The presentation of some of these legal cases sheds light on the thinking, motivation, and actions of poachers and the severity of their punishment.

HOMOKI-NAGY MÁRIA

Az árvák helyzete egyes földesúri uradalmakban

A Dél-Alföld egyes mezővárosainak levéltári kutatása során, akár végrendeleteket, akár úriszéki jegyzőkönyveket vagy a mezővárosok szóbeli bíróságainak iratait vizsgáltam, minduntalan előtérbe kerültek az árva gyermekek hagyatékával összefüggő öröklési kérdések, vagy éppen az árvák gondviselésével kapcsolatos gyámsági iratok. A 18-19. században már minden mezővárosban tevékenykedett egy-egy közgyám, aki részben a földesúrnak, részben a vármegyének tartozott felelősséggel. A közgyámok tevékenységét a gyámi számadástételek során az úriszékek és a vármegyében működő árvaszékek ellenőrizték. A Csongrád-Csanád vármegyei levéltárban a Károlyi uradalomhoz tartozó mezővárosok iratanyaga, valamint Makó mezőváros vonatkozásában a csanádi püspök által felügyelt úriszéki iratok őrizték meg az árvákra vonatkozó feljegyzéseket, melyek alapján jól rekonstruálható, hogyan érvényesítették az árvák jogait, s milyen rendelkezések születtek a jobbágypárva vagyoniának megőrzésére.

The Position of Orphans in Some Landlords Estates

During my archival research in certain market towns of the Southern Great Plain, whether I was examining wills, court records, or the documents of the market towns' oral courts, I repeatedly came across inheritance issues related to the estates of orphaned children, or guardianship documents related to the care of orphans. In the 18th and 19th centuries, every market town had a public guardian who was partly accountable to the landowner and partly to the county. The activities of the public guardians were monitored by the manorial courts and the orphan courts operating in the county during the guardianship accounting procedures. In the archives of Csongrád-Csanád County, the documents of the market towns belonging to the Károlyi estate, and, in the case of the market town of Makó, the documents of the manorial court supervised by the bishop of Csanád, which provide a good basis for reconstructing how the rights of orphans were enforced and what provisions were made to preserve the property of serf orphans.

HORVÁTH JÓZSEF

A kiskorú árvákról való gondoskodás az Eszterházy uradalom Győr vármegyei falvaiban a 19. század második negyedében

A Tárkány Szücs Ernő Jogi Kultúrtörténeti és Jogi Néprajzi Kutatócsoport korábbi konferenciáin több alkalommal beszéltem már a győri megyei levéltárban őrzött „Acta Orphanalia” irat-együttesek jogtörténeti forrásértékéről. 2016-ban a győri, a következő évben a Győr vármegyei források legfontosabb jellemzőit ismertettem; legutóbb pedig – két évvel ezelőtt – két település – a szentmártoni bencés uradalomhoz tartozó Kajár, illetve a csornai

premontreiek által bírt Gyarmat – példáján azt igyekeztem bemutatni, hogyan történt a kiskorú árvákról való gondoskodás az egyházi földesurak birtokain. Jelen előadásomban a „világi földesurakhoz” tartozó települések ez irányú vizsgálatára teszek kísérletet néhány Eszterházy-birtok árvaügyének áttekintésével. Vizsgálódásom középpontjában kettő, Győr vármegye délnyugati részén, egymás szomszédságában fekvő falu, Gyömöre és Szerecseny fennmaradt iratanyaga áll; de szeretnék rövid kitekintést tenni három további Általuk bírt település – Táp, Tápszentmiklós, illetve Ménfő – árvaügyére is. Vizsgálódásom középpontjában főként az alábbi témakörök állnak:

- a fennmaradt irat-együttesek legfontosabb jellemzői
- kik voltak a gyámok (mennyiben kaptak ilyen feladatot a rokonok, illetve a község vezetői)?
- mi lett az árvák sorsa (a településen maradtak-e; a testvérek együtt maradhattak-e stb.)?
- mennyi pénzt fordítottak az árvákra (csak a kamatokat, vagy azoknak is csak egy részét, hozzányúltak-e a tőkepénzhez)?
- milyen célokra vettek fel pénzt a gyámok és milyen gyakorisággal?
- meddig kezelte az árvapénztár az árvák vagyonát?
- kik, hol, hogyan intézték az árvák ügyeit (milyen feladatai voltak az „árvák atyának”, a település vezetőinek, illetve az uradalom tisztségviselőinek)?

Care for Minor Orphans in the Villages of the Esterházy Estate of Győr County in the Second Quarter of the 19th Century

At previous conferences of the Tárkány Szűcs Ernő Legal Cultural Historical and Legal Ethnographical Research Group, I have spoken on several occasions about the legal historical value of the "Acta Orphanalia" document collection preserved in the Győr County Archives. In 2016 I presented the most important features of the Győr sources, followed by those of the Győr county sources the following year. and most recently, two years ago, I attempted to illustrate how minor orphans were cared for on the estates of ecclesiastical landowners, using the examples of two settlements: Kajár, which belonged to the Benedictine estate of Szentmárton, and Gyarmat, which was owned by the Premonstratensians of Csorna. In this presentation, I will attempt to examine settlements belonging to "secular landlords" by reviewing the orphan affairs of several Eszterházy estates. My research focuses on the surviving documents of two villages located next to each other in the southwestern part of Győr County, Gyömöre and Szerecseny, but I would also like to briefly review the orphan cases of three other settlements owned by them: Táp, Tápszentmiklós, and Ménfő. My research focuses mainly on the following topics:

- The most important characteristics of the surviving document collections.
- Who were the guardians (to what extent were relatives or community leaders given this task)?
- What happened to the orphans (did they remain in the community; were siblings allowed to stay together, etc.)?
- How much money was spent on the orphans (only the interest, or only part of it, or was the principal touched)?
- For what purposes did the guardians withdraw money and how often?
- How long did the orphan fund manage the orphans' assets?
- Who managed the orphans' affairs, where, and how (what were the duties of the "orphan father," the community leaders, and the estate officials)?

J. ÚJVÁRY ZSUZSANNA

A kolozsvári városi bíróság ítéletének fejedelmi felülbírálása? Egy különösen kegyetlen gyermekgyilkos felmentése

1592 tavaszán Kotró Mihály kolozsvári kereskedő inas-korú fiát felakasztva találták a kertben. A városi tanács a közismerten durva és kötözködő férfit börtönbe csukta gyilkossággal vádolva. Feleségén és kislányán kívül – akik vallomása csupán közvetett módon szerepel – összesen 33 személyt hallgattak ki. Közülük 28 fő vallott a vádlott ellen; ezek közül is 16 fő közvetlenül a fiú haláláról vagy annak gyermekkori ütlegetéséről, kegyetlen bántsáról, a többi Kotró előző gyilkossági ügybe való belekeveredéséről vagy a feleségével, a szomszédokkal való durva bánásmódról, illetve fenyegetésekről nyilatkozott. A magisztrátus először elítélte, majd a perújrafelvételkor úgy látták, hogy a gyermekgyilkosság nem bizonyított, és csupán tisztító esküre ítélte a vádlottat. Kotró ezt megtette, a büntetést elkerülte. Mi történt? Feltehetőleg a fejedelem nyúlt bele a már meghozott ítéletbe.

The Prince's Override of the Judgment of the Cluj City Court? The Dismissal of a Particularly Cruel Child Murderer

In the spring of 1592, the apprentice son of Mihály Kotró, a merchant from Cluj, was found hanged in the garden. The city council imprisoned the man, who was known to be rough and quarrelsome, on charges of murder. In addition to his wife and young daughter, whose testimony was only indirectly included, a total of 33 people were questioned. Of these, 28 testified against the defendant; 16 of them testified directly about the boy's death or his childhood beatings and cruel treatment, while the others testified about Kotró's involvement in a previous murder case or his rough treatment and threats toward his wife and neighbors. The magistrate initially convicted him, but during the retrial, it was found that the child murder had not been proven, and the defendant was sentenced to a cleansing oath. Kotró did so and avoided punishment. What happened? Presumably, the prince intervened in the verdict that had already been handed down.

KANYAR ADRIENN

A prófétai hagyomány, mint jogforrás szerepe az Abbászidák politikai legitimitációjában

Az iszlám jog forrásait tekintve a teleologikus értelmezés eszköze általában a vizsgált joganyag isteni értelmét keresve határozza meg kérdéseit és válaszait egyaránt. Ennek egyik legfőbb oka, hogy vallás és jog, illetve a vallás- és jogtudós személye az iszlám világban elválaszthatatlanul egybecseng. A modern kritikai szemlélet azonban megköveteli az objektív vizsgálatot, így ezen interpretációt a megfelelő történelmi korba helyezve egészen más kérdésekhez és válaszokhoz juthatunk. Az iszlám jog valódi dogmatikai megalapozása már az Omajjádok alatt elkezdődik, de valódi kiteljesedésük az Abbászidák uralkodása alatt történik. Ezen folyamat motorja az Omajjádok idején kiépült kalifátus megtartása, és az Abbászida vezetés legitimálása volt. Az Abbászidák zsenialitása abban állt, hogy a még kiforratlan, s a mérhetetlen hódítás következtében erősen felhígult soknemzetiségű birodalmi népeket valódi muszlim közösséggé, 'ummává' tudta formálni úgy, hogy az iszlám jogot a Szunna eszközével post festum (N. Abbott) olyan formában hitelesítette, hogy az hatalmukat megszilárdítsa. A jogtudomány így a politikai propaganda első számú segítőjévé válhatott, amely olyan ősi alapelvekre fektette

tételeit, amely nem csupán az arab, de a hódítás földrajzi övezeteiben is primátussal bírt. Így jutott kulcsszerephez az orális hagyományokon nyugvó hadísz, amely az írásbeliséggel szemben hitelesebb forrásanyagnak bizonyult. A hadísz-anyag összegyűjtése, kiválogatása, lejegyzése, illetve rostálása már a 7. századtól segítséget nyújtott a valláspolitikai pártok törekvéseinek alátámasztására, de annak valódi erejét az Abbászidák aknázták ki, így teremtvé valódi múltat, hagyományt, kezdetet és formát az új, etnikailag színes ummának. A prófétai hagyományok kellő formában való közzététele pedig a jog olyasfajta hajlékonyságát eredményezte, amely a közigazgatás rendszerét és a kalifa pozícióját az Isteni Törvény alapján olyan formában szilárdította meg, amelyet az iszlám társadalom kulturális kibontakozása révén az adab irodalom, illetve a történeti gondolkodás csak még tovább fűtött. A korszak nagy jogtudományi értelemben vett zárását a klasszikus maddhabok megszilárdult tanai jelentették, amelyek jogelveinek megmerevedését pont az a hadísz-kultusz hozza el, amely kezdetben a rugalmasságot és a lehetőséget jelentette.

The Role of Prophetic Tradition as a Source of Law in the Political Legitimacy of the Abbasids

With regard to the sources of Islamic law, teleological interpretation generally determines both questions and answers by seeking the divine meaning of the legal material under examination. One of the main reasons for this is that religion and law, as well as the figures of religious and legal scholars, are inseparably linked in the Islamic world. However, the modern critical approach requires objective examination, so by placing this interpretation in its proper historical context, we can arrive at entirely different questions and answers. The real dogmatic foundation of Islamic law began under the Umayyads, but its true fulfillment took place under the Abbasids. The driving force behind this process was the preservation of the caliphate established during the Umayyad period and the legitimization of Abbasid leadership. The genius of the Abbasids lay in their ability to transform the still immature and, as a result of their immeasurable conquests, greatly diluted multi-ethnic peoples of the empire into a true Muslim community, or 'umma', by authenticating Islamic law post festum (N. Abbott) in such a way as to consolidate their power. Jurisprudence thus became the primary tool of political propaganda, basing its arguments on ancient principles that were paramount not only in the Arab world, but also in the geographical areas of conquest. This is how the hadith, based on oral traditions, came to play a key role, proving to be a more authentic source than written texts. The collection, selection, recording, and sifting of hadith material had been helping to support the aspirations of religious-political parties since the 7th century, but its true power was exploited by the Abbasids, thus creating a genuine past, tradition, beginning, and form for the new, ethnically diverse umma. The publication of prophetic traditions in the appropriate form resulted in a kind of flexibility in the law that consolidated the system of public administration and the position of the caliph on the basis of Divine Law in a form that was further fueled by the cultural development of Islamic society through adab literature and historical thinking. The great legal closure of the era in the sense of jurisprudence was marked by the consolidation of the classical madhhabs, whose legal principles were rigidified by the very hadith cult that initially represented flexibility and opportunity.

A mindennapi élet szerveződése az első világháború idején (eset- és forráselemzés)

A mindennapi élet olyan keret és közeg, amelyben az individuumok, a közösségek és az intézmények lefolytatják a maguk aktivitását, állandó kapcsolatban vannak egymással, kölcsönösen hatnak egymásra. Ebben a keretben kerül sor a hagyományok gyakorlására, és ugyanitt lépnek érvénybe azok a szabályozások, amely korlátozzák és szabályozzák a hagyományok gyakorlását. Alulírott a hagyományos (népi) kultúra dinamikáját vizsgálva korábban áttekintette azokat a törvényeket, rendelkezéseket, és megnevezte azokat az intézményeket (egyház, oktatás, média), amelyek jelentősen meghatározták a hagyományok státusát, a gyakorlásukat, elhagyásukat, változtatásukat ösztönözték. Amelyek ezáltal a hagyományokat jelentős mértékben a jogszerűség, a gyakorolhatóság szabályozott területére irányították át. Jelen előadás ugyanebbe a gondolatmenetbe ágyazódik. Időkerete az első világháború idejére korlátozódik. Az Aranyosvidék című vármegyei hetilap évfolyamai alapján azt összegzi, hogyan változott meg a mindennapi élet a háború időszakában: a férfiak kivonása a családból és a munkavégzésből; a frontkatonák és az sebesültek segélyezése; az adománygyűjtés; a beszolgáltatások; a túlélési stratégiák a táplálkozásban, öltözködésben; a temetés, az elhunytak kultuszának, a halottakra való emlékezés megváltozása; az ünneplés megváltozása; a háború híreihez való hozzájutás; a cenzúra megtapasztalása; a hadifoglyokhoz való viszonyulás; a családi élet a családtagok szétszóródása közepette. Az összegzés azt tekinti át, hogy a mindennapi élet ebben a konjunkturális (krízis) helyzetben hogyan kerül (országos, helyi, intézményi) szabályozás, az életvezetés rutinjai hogyan kerülnek gátlás alá, valamint azonosítani igyekszik azokat a hivatalos rendelkezéseket, amelyek új eljárásokat kezdeményeztek a jelzett területeken. Mindössze néhány példát felvillantva: a gyászruha viselésétől gazdasági okokból való eltanácsolás, a húsvéti tojásfestés büntetés alá helyezése, a halottak napi temetővilágítás pazarlásnak nyilvánítása stb. Illetve: a fronton/hadifogságban lévő/elhunyt családtagok iránti gondoskodás átirányítása a város és a vármegye árváira, özvegyeire, a városban gondozott sebesültekre, a városban elhelyezett hadifoglyokra.

Organization of Everyday Life during the First World War (case and source analysis)

Everyday life is a framework and environment in which individuals, communities, and institutions carry out their activities, are in constant contact with each other, and influence each other. It is within this framework that traditions are practiced, and it is here that the regulations that restrict and regulate the practice of traditions come into effect. The undersigned, examining the dynamics of traditional (folk) culture, has previously reviewed the laws and regulations and identified the institutions (church, education, media) that have significantly determined the status of traditions and encouraged their practice, abandonment, and change. These have thus significantly shifted traditions into the regulated sphere of legality and practicability. This presentation is based on the same line of thought. Its time frame is limited to the period of the First World War. Based on the volumes of the weekly county newspaper *Aranyosvidék*, it summarizes how everyday life changed during the war: the removal of men from their families and work; aid to frontline soldiers and the wounded; fundraising; compulsory deliveries; survival strategies in terms of nutrition and clothing; changes in funerals, the cult of the deceased, and the commemoration of the dead; changes in celebrations; access to news about the war; experiencing censorship; attitudes towards prisoners of war; family life amid the

dispersal of family members. The summary reviews how everyday life is regulated (nationally, locally, institutionally) in this economic (crisis) situation, how routines of daily life are restricted, and attempts to identify the official regulations that have initiated new procedures in the areas indicated. To give just a few examples: discouraging the wearing of mourning clothes for economic reasons, punishing Easter egg painting, declaring the lighting of cemeteries on All Souls' Day to be wasteful, etc. In addition, care for family members at the front, in captivity, or who had died was redirected to orphans, widows, wounded people cared for in the city, and prisoners of war housed in the city.

KISS ANNA–MAKOVNYIK VERONIKA

A 20. századi török nép- és jogszokás megjelenése Ferzan Özpetek Hamam című filmjében

Ferzan Özpetek, Olaszországban élő és alkotó török filmrendező *Hamam* (Törökfürdő) c. filmje kiválóan alkalmas arra, hogy a jogász és esztéta előadópáros bemutassa, illetve értelmezze azokat a helyi nép- és jogszokásokat, amelyek korokon átívelve nem csupán a múlt történeti emlékei, hanem a modern Törökországban a svájci alapokra helyezett jogi reformok után is az élet szabályozói. A film több olyan motívumra épül, ami a török mindennapok részeként az ottani kultúrát az alábbi szokásokon keresztül nemcsak bemutatja, hanem a művészet által előhívott empátia segítségével átélhetővé is teszi: vendégszeretet, családi összetartozás, lánykérés, esküvő, kommunikáció, étkezés, gyereknevelés, rítusok stb. A film segítségével megjeleníthető a török hagyományok és a modern, nyugati kultúra közötti kontraszt, továbbá nemcsak ezek egymásmellettiisége, párhuzamossága, hanem közeledése is. A különböző területről és generációból jövő két előadó a Paczolay Péter strasbourgi bíró által alapított és vezetett *Magyar Jog- és Államtudományi Társaság*, ezen belül a *Jog és irodalom* szekció tagja.

The Appearance of the 20th-century Turkish Folk and Legal Custom in Ferzan Özpetek's Movie Hamam

Ferzan Özpetek, a Turkish film director living and working in Italy, made a film entitled *Hamam* (Turkish Bath) is an excellent choice for the lawyer and aesthete duo to present and interpret local folk and legal customs that span centuries and are not only historical memories of the past, but also continue to regulate life in modern Turkey after the Swiss-based legal reforms. The film is based on several motifs that not only present the local culture as part of everyday Turkish life through the following customs, but also make it possible to experience it through the empathy evoked by art: hospitality, family cohesion, marriage proposals, weddings, communication, dining, child-rearing, rituals, etc. The film highlights the contrast between Turkish traditions and modern Western culture, as well as their coexistence, parallels, and convergence. The two speakers, who come from different fields and generations, are members of the *Hungarian Law and Political Science Association*, founded and led by Strasbourg judge Péter Paczolay, and specifically of its *Law and Literature* section.

Javasok vagy ámitók? A kuruzslók jogi megítélése a 18. század végén és a 19. század első felében néhány gyakorlati példán keresztül

A kuruzsol kifejezés eredetileg 'varázsol' értelemmel majd – mivel e varázslók állítólag gyógyulásokat is elő tudtak idézni – a 'varázslással gyógyít' tartalommal már a 16–17. század fordulóján feltűnt a magyar nyelvben, míg a képesítés nélküli orvosi tevékenység folytatására körülbelül a 18. század végétől használták. A 18. századi felvilágosult abszolutizmus által vallott gondolatiságot kiválóan tükrözi a Mária Terézia által 1770-ben kiadott Generale Normativum in Re Sanitatis, az ún. egészségügyi alaprendelet bevezetője: „Anyai gondoskodásaink közepette, amellyel királyságaink és örökös tartományaink sértetlensége és épsége felett örökösünk, elsőrendű az a törekvésünk, hogy alattvaló népeink egészségét megőrizzük.” A terület szabályozástörténetből említendő, hogy a Helytartótanács már 1752-ben előírta, miszerint minden megyében fenn kell tartani képzett orvost vagy sebészmestert, aki ingyen tartozott a szegényeket kezelni, s patikus hiányában a gyógyszereket kiszolgáltatni. 1754-ben királyi rendelet is született, amelynek értelmében a közjó érdekében nyilvános orvosi gyakorlatot csak olyan személyek folytathattak, akik rendelkeztek valamely egyetemnek a tudásukat igazoló diplomájával és ezt az illetékes hatóságnak bemutatták. 1863-ban a Helytartótanács azt is elvárta, hogy a hatóságok a lehető legnagyobb szigorral lépjenek fel a kuruzslással szemben, amelynek fogalma azonban ekkor még nem volt eléggé kidolgozott. Mária Terézia előbb említett egészségügyi alaprendelete és annak 1773-ban született kiegészítése pedig a szakterület átfogó szabályozását teremtette meg. Megerősítette, hogy orvosi foglalkozás gyakorlására csak az előírt végzettség alapján elnyert működési engedély jogosít fel bárkit, valamint sebészmesterként, patikusként és bábaként is csak az dolgozhat, aki az előírások szerint levizsgázott. Ennek értelmében tehát a rendszerint egy-egy helységben közismert, a népi gyógymódokat ismerő javasok, akik szintén hatósági engedély nélkül működtek, végső soron az avatatlanul, illegálisan orvosló személyek körébe kerültek. Tevékenységüket bizonyos körülmények között kuruzslásnak tekintették, és a 19. század eleji büntetőjogi gyakorlatban nem egyszer találkozhatunk azzal, hogy törvényszék elé állították őket kuruzslás vagy ámitás miatt. Izgalmas kérdés, hogy milyen normák jelentették az előbbi magatartások megbüntetésének büntetőjogi megalapozását.

Healers or Impostors? Mediwitches' Legal Judgment in the late 18th Century and in the First Half of the 19th Century with Some Practical Examples

The term *kuruzsol* (Eng: *pow-wow*) originally meant 'to conjure', and then – since these mediwitches were also said to be able to bring about healings – it appeared in the Hungarian language at the turn of the 16th and 17th centuries with the meaning 'to heal by conjuring', while it was used to refer to the practice of medicine without a license from around the end of the 18th century. The ideology espoused by 18th-century enlightened absolutism is excellently reflected in the introduction to the Generale Normativum in Re Sanitatis, the so-called basic health regulation issued by Maria Theresa in 1770: "Amidst our maternal care, with which we watch over the integrity and safety of our kingdoms and hereditary provinces, our primary concern is to preserve the health of our subjects." It is worth mentioning from the history of regulation in the area that as early as 1752, the Council of Lieutenants stipulated that every county must maintain a qualified physician or surgeon who was obliged to treat the poor free of charge and, in the absence of a pharmacist, to dispense medicines. In 1754, a royal decree was issued stipulating that, in the public interest, only persons who had a university degree

certifying their knowledge and who had presented it to the competent authority could practice medicine publicly. In 1863, the Governor's Council also expected the authorities to take the strictest possible action against quackery, although the concept of quackery was not yet sufficiently developed at that time. Maria Theresa's aforementioned basic health decree and its 1773 amendment established comprehensive regulations for the field. It confirmed that only those who had obtained a license to practice medicine based on the required qualifications were entitled to do so, and that only those who had passed the prescribed examinations could work as surgeons, pharmacists, and midwives. Accordingly, folk healers, who were generally well known in their local communities and familiar with traditional remedies, but who also operated without official licenses, were ultimately classified as unqualified, illegal practitioners. Under certain circumstances, their activities were considered quackery, and in early 19th-century criminal law practice, we often find them brought before the courts for quackery or impostory. It is an interesting question what norms provided the criminal law basis for punishing the former behaviors.

KOTHENCZ KELEMEN

Egy falusi jegyző a szolgálólányok hálójában

A házasságon kívül született gyermekek világrajövele a legtöbb esetben a szülők hatalmi viszonyával hozható kapcsolatba. Az eltérő társadalmi osztályból származó, más vagyoni helyzettel rendelkező személyek esetében nagyobb arányban születtek törvénybe ütköző módon utódok, akár természetes, vagy adott esetben erőszakos szexuális kapcsolat következményeként. A törvénytelen gyermekek személyi körülményei, társadalmi megítélése, a rájuk vonatkozó jogi normák, erkölcsök a magyar jogi-néprajz kevésbé feltárt területe. Tanulmányom forrásait a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltárban őrzött szentszéki perek alkotják. Vizsgálatom középpontjában egy nagybaracskai jegyző személye áll, akit több alkalommal vádoltak meg szolgálólányai azzal, hogy teherbe ejtette őket. A peres iratok elemzésével nyomon kísérhető az állami és egyházi igazgatás ügymenete. A felperesek keresetleveleiből, az alperes védekezéséből, valamint a vizsgálat során megszólaltatott tanúk vallomásaiból a lokális erkölcs, jogszokások, valamint az életmód apró részletei tárulnak fel.

A Village Clerk in the Maid's Net

In most cases, the birth of children outside of marriage can be linked to the power relationship between the parents. In the case of people from different social classes and with different financial situations, a higher proportion of children were born illegally, either as a result of natural or, in some cases, forced sexual relations. The personal circumstances of illegitimate children, their social perception, the legal norms and morals applicable to them are a little-explored area of Hungarian legal folklore. The sources for my study are the ecclesiastical court cases preserved in the Archives of the Archdiocese of Kalocsa. My research focuses on a clerk from Nagybaracska who was accused on several occasions by his maids of getting them pregnant. The analysis of the court documents provides insight into the workings of state and church administration. The plaintiffs' statements of claim, the defendant's defense, and the testimony of witnesses called during the investigation reveal details of local morals, legal customs, and lifestyle.

Kozarek Ferenc a „gavallér hóhér” alakja, egy jogi néprajzi kutatás tükrében (Egy állami ítéletvégrehajtó, ahogy a „győri csuda” láttatja)

„Sikere volt mindennek, amiben Ferenc József, Fedák Sári, vagy Kozarek hóhér nevét emlegették”. Márai Sándor

Előadásom korábbi kutatásomhoz kapcsolódik. A Pér közelében 1878-ban történt kettős gyilkosságot megörökítő ballada valóságelemeinek kutatása során, illetve a bűnösök halálos ítélete, és egyik kivégzése kapcsán találkoztam Kozarek Ferenc m. kir. állami hóhér alakjával. Az igaz történetet nem csak a szájhagyomány műfajai őrizték meg (ballada, anekdota, szólás, vicc), hanem megtaláltam ponyván és a korabeli sajtóban is. Az elkövetők egyikének (Takács János) akasztása rosszul sikerült, így az jogi problémát okozott. Emiatt a halál beálltát megállapító törvényszéki orvos Sikor József mellett, az akkori hóhér is sajtó középpontjába került. Mostani előadásomban a sikertelen akasztás és feléledéshez („győri csuda”) kötődő sajtó forrásokat, dokumentumokat, folklóralkotásokat ismertetem, amelyben Kozarek Ferenc jelenik meg. Bemutatom, hogy a korabeli országos sajtó, milyen képet (külső jegyei, jelleme, szokásai, portré, kézírása) közvetített, milyennek mutatta be a „népszerű” állami ítéletvégrehajtót. Ismertetem életútjáról (fiatalkora, kinevezése, halála) kivégzéseiről, annak menetéről és a kivégzettekről megjelent írásokat és azt, hogy miként számoltak be az újságcikkek életéről, munkájáról, más jellegű (pl. gyepmesteri) feladatairól. Külön figyelmet szentelek a családjáról, hivatásának folytatóiról pl. fiáról, Kozarek Antalról megjelent forrásokra. Egyben ismertetem az ítélet végrehajtásban bekövetkezett változásokat (jogi előírások, akasztás módja) amelyeket a rosszul sikerült győri akasztás idézett elő. Kitérek még a nevéhez fűződő kiadvány, „A pesti hóhér” kapcsán megjelenő sajtóforrásokra, véleményekre.

L Ferenc Kozarek as the “Cavalier Hangman” in the Light of a Legal Ethnographic Research (A State Executioner from the Spectacle of the “Győr Miracle”)

"Everything that mentioned the names of Franz Joseph, Sári Fedák, or Kozarek the executioner was a success." Sándor Márai

My presentation is related to my previous research. While researching the real elements of a ballad commemorating a double murder that took place near Pér in 1878, as well as the death sentences of the perpetrators and the execution of one of them, I came across the figure of Ferenc Kozarek, royal hangman. The true story has been preserved not only in oral tradition (ballads, anecdotes, sayings, jokes), but I also found it in pamphlets and the press of the time. The hanging of one of the perpetrators (János Takács) was botched, causing legal problems. As a result, in addition to József Sikor, the forensic doctor who confirmed the death, the executioner at the time also became the focus of media attention. In my current presentation, I will discuss the press sources, documents, and folklore related to the unsuccessful hanging and revival ("Győr miracle") in which Ferenc Kozarek appears. I will show what image (physical appearance, character, habits, portrait, handwriting) the national press of the time conveyed and how it portrayed the "popular" state executioner. I describe his life (his youth, appointment, death), his executions, their course, and the writings that appeared about those executed, as well as how newspaper articles reported on his life, work, and other duties (e.g., as a bailiff). I pay special attention to sources published about his family and those who continued his profession,

e.g., his son, Antal Kozarek. I also describe the changes that occurred in the execution of the sentence (legal regulations, method of hanging) that were brought about by the botched hanging in Győr. I also discuss the press sources and opinions related to the publication associated with his name, "The Hangman of Pest."

LÁSZLÓ BALÁZS

A Hartvik-féle legenda mint jogtörténeti és jogi kultúrtörténeti forrás

Szent István királyunk korából kevés írott forrás maradt az utókorra. Ezek többsége az uralkodó rendelkezéseit tartalmazó királyi oklevél, vagyis – a korszak törvény-meghatározását figyelembe véve – lényegileg törvény. E források, amennyiben hitelességük igazolható vagy legalább elfogadott, a magyar királyság első évtizedeinek valósághű lenyomatát adhatják. Csekély számuk miatt azonban a korabeli társadalmi, hatalmi, jogi berendezkedésnek csak szűk keresztmetszetét tárják elénk. A normatív jellegű források eme tulajdonságai az Árpád-kori jogi berendezkedésünk tudományos igényű vizsgálata során is óhatatlanul ráirányítja a kutató figyelmét a korabeli és a későbbi keletkezésű, de e korszakra vonatkozó nem normatív forrásokra. E körbe tartoznak a Szent Istvánnak tulajdonított Intelmek mellett a geszta- vagy krónikairódalom termékei, valamint a király- és egyéb legendák. Szent István legendái a XI. század végéről, illetve a XII. század elejéről három leiratban maradtak az utókorra, közülük a legkésőbbi és a legnagyobb terjedelmű a Kálmán korában keletkezett úgynevezett Hartvik-féle legenda. A Hartvik püspöknek tulajdonított mű (jog)történeti elemzése és értékelése során annak leíró-irodalmi jellege mellett figyelemmel kell lenni a legendák rendeltetésére és műfaji sajátosságaira is. A tartalom tudományos módszerekkel nem igazolható elemeinek – így különösen a csodák tételezésének – kirekesztésével azonban olyan korleírást tarthatunk szemeink előtt, amelyről feltételezhetjük, hogy – ha részben magán is hordozza keletkezése korának lenyomatát is – a szerző szándéka szerint alighanem törekedett főhőse korának valamelyest korhű ábrázolására is. A Hartvik-féle legenda, minthogy Szent István uralkodói magatartását helyezi a középpontba – és egyben a keresztény királyi eszmény mérlegére –, a királyi hatalomgyakorlás számos konkrét megnyilvánulásának állít emléket. Ezekből a leírásokból (természetesen más forrásokkal egybevetve a legendák tartalmát) következtethetünk a korabeli hatalmi, társadalmi berendezkedés milyenségére. De a központi hatalom, a tágabb értelemben vett királyi jog elemeinek egyes megnyilvánulásai mellett a Hartvik-féle legenda érint átfogóbb, a király világi és egyházi hatalmát, a hatalom legitimációját és az ország létezését érintő közjogias és mitikus vonatkozású témákat is. Ilyen, Szent István személyén és korán is jóval túlmutató események a műben az isteni sugallatra történt koronaküldés, az apostoli követség, valamint a Regnum Marianum eszméjét megjelenítő országfelajánlás történetének leírásai.

Hartvik Legend as a Source of Legal History and Legal Cultural History

Few written sources from the era of King Saint Stephen have survived to posterity. Most of these are royal charters containing the monarch's decrees, which, given the legal definitions of the period, are essentially laws. These sources, insofar as their authenticity can be verified or at least accepted, provide a realistic picture of the first decades of the Hungarian kingdom. However, due to their small number, they reveal only a narrow cross-section of the social, political, and legal system of the time. These characteristics of normative sources inevitably direct the researcher's attention to contemporary and later non-normative sources relating to this period when conducting a scientific examination of the legal system of the Árpád era. This

category includes the Admonitions attributed to St. Stephen, as well as the products of gestational or chronicle literature, and legends about kings and other figures. The legends of St. Stephen from the end of the 11th century and the beginning of the 12th century have been preserved for posterity in three writings, the latest and most extensive of which is the so-called Hartvik legend, which originated in the time of Kálmán. When analyzing and evaluating the work attributed to Bishop Hartvik from a legal history perspective, in addition to its descriptive literary nature, we must also take into account the purpose of legends and the characteristics of the genre. However, by excluding elements of the content that cannot be verified by scientific methods – in particular the assertion of miracles – we can nevertheless consider a period description which, although it partly bears the imprint of the age in which it was written, was probably intended by the author to be a somewhat accurate portrayal of the age of its protagonist. The Hartvik legend, which focuses on the reign of St. Stephen – and at the same time weighs up the Christian ideal of kingship – commemorates numerous concrete manifestations of royal power. From these descriptions (and, of course, by comparing the content of the legends with other sources), we can draw conclusions about the nature of the power structure and social order of the time.

But in addition to the manifestations of central power and, in a broader sense, elements of royal law, Hartvik's legend also touches on more comprehensive topics related to public law and mythology, such as the king's secular and ecclesiastical power, the legitimacy of power, and the existence of the country. Such events, which go far beyond the person and era of St. Stephen, include the descriptions in the work of the sending of the crown by divine inspiration, the apostolic mission, and the offering of the country, which embodies the idea of Regnum Marianum.

LOVAŠ ELDINA

Női végrendelkezők a 18. századi pécsi horvát végrendeletek tükrében

A Magyar Nemzeti Levéltárban Baranya Megyei Levéltárában 90 horvát nyelvű végrendelet található, amelyek közül 32 a 18. századi női végrendelkezők utolsó akaratát dokumentálja. Ez az előadás kvantitatív és kvalitatív módszerekkel elemzi a pécsi női végrendelkezők jellemzőit. A fennmaradt források alapján a tanulmány rekonstruálja személyes jellemzőiket (például családi és társadalmi státuszukat, vallási hovatartozásukat), tulajdonuk típusait, valamint örököseikre vonatkozó információkat. A kutatás arra is választ keres, hogy az örökhagyók eltértek-e és ha igen, milyen mértékben az öröklési jog szabályaitól, milyen feltételek mellett zárták ki gyermekeiket az örökségből, és azok mikor kapták meg az örökrészüket.

Female Testators in the Light of 18th -century Croatian Wills in Pécs

In the archives of Baranya County, held by the Hungarian National Archives, there are 90 wills written in the Croatian language, 32 of which document the last wishes of female testators from the 18th century. This presentation analyses the characteristics of female testators from Pécs using quantitative and qualitative methods. Based on preserved sources, the study reconstructs their personal attributes (such as marital and social status, and religious affiliation), the types of property they owned, as well as information about their heirs. The research also seeks to answer whether, and to what extent, the testators deviated from the legal order of succession, under what conditions they disinherited their children, and when those children received their share of the inheritance.

Alkohollal kapcsolatos kivégzési szokások

Az ókorban, a halálbüntetéssel járó kivégzések előtt és alatt, alkohollal próbálták enyhíteni a halálra ítélt személy stresszét és fájdalmát. Ez látható például Jézus Krisztus szenvedésében, amikor a kereszten lógó Krisztusnak mirhával kevert bort adtak fájdalomcsillapító italként. A lengyel jogban szokás volt, hogy „Szent János szeretetére” hivatkozással karddal történő lefejezés előtt bort szolgáltak fel. Az angol jogban is ismertek olyan esetek, amikor a halálra ítélt személyt egy kocsmába vitték, és kivégzése előtt whiskyt kínáltak neki. A jelen tanulmány az alkohollal kapcsolatos problémákkal és az ezekhez kapcsolódó kivégzési rituálékkal foglalkozik.

Alcohol-related execution customs

Since ancient times, before and during an execution involving capital punishment, attempts have been made to relieve both stress and pain for the condemned person by administering alcohol. This can be seen, for example, in the Passion of Jesus Christ, when Christ hanging on the cross was given wine mixed with myrrh as a pain-relieving drink. In Polish law, there was a custom of serving wine before beheading with a sword for the ‘love of St John’. In English law, there are known cases where the condemned person was led to a tavern and offered whisky before execution. The present study deals with the problems of alcohol and the ritual of execution associated with it.

A katalán jogszokásgyűjtések

A 19. században felgyorsuló társadalmi, gazdasági változások Európa-szerte új kihívást és törekvéseket hívtak életre egy modern jogrendszer kialakításához, a jogi modernizáció, a magánjogi kodifikáció felé. A jogszokáskutatás és az élő, íratlan, jogi alakban nem öntött jogszokás gyűjtése meghatározó szerepet játszott a nemzetté válás folyamatában. A spanyol magánjogi kodifikáció előkészítéseként Joaquín Costa (1846-1911) Aragón vidékén, majd Spanyolország egyéb régióira is kiterjedő jogszokásgyűjtései és munkássága számos kutatót vonzott, köztük a katalán Tomas Carreras i Artau-t, akinek gyűjtéseire hívja fel a figyelmet Tagányi Károly, majd Tárkány Szücs Ernő is. Carreras i Artau (1879-1954) életpályájának bemutatása, a Costai hatás és kapcsolódási pontok ismertetése betekintést enged a katalán jogszokáskutatásba. Carreras i Artau Katalónia erkölcsi, jogi és gazdasági etnográfiájának kutatásához útmutatót, módszertant nyújt, megalapítja az AEFC-t (Archivo de Etnografía y Folklore de Cataluña), melynek célja a katalán nép kultúrájának, hagyományainak, azok megjelenési formáinak kutatása, gyűjtése, rendszerezése. A társadalmi felmérések a 19. század végén és a 20. század elején az európai vidéki lakosságtól származó néprajzi anyagok összegyűjtésének egyik fő eszközét jelentették. 1901-ben a Madridi Ateneo Erkölcs- és Politikatudományi Szekciója által támogatott nagyszabású projekt valósult meg, amely a népszokások és az élet három legjellemzőbb, legmeghatározóbb eseménye, a születés, a házasság és a halál témakörében kívánt információkat gyűjteni. E cél elérése érdekében körlevelet és kérdőívet készítettek, amelyeket országszerte elküldtek. Katalóniában az ilyen típusú kérdőívek használata széles körben elterjedt a kutatások által célzott vidékeken. Ezek a

felmérések precedenst teremtettek az AEFC által 1915 és 1928 között elfogadott munkarendszerhez. Ebben az időszakban az intézmény 22 kérdőívet dolgozott ki Tomas Carrereas i Artau, testvére és mások közreműködésével változatos témákban, mint pl. az életszakaszok körforgása, etika és szokásjog, népdal, anatómia és népi gyógyászat stb.

Catalan Law Collections

The accelerating social and economic changes of the 19th century gave rise to new challenges and aspirations throughout Europe to develop a modern legal system, legal modernization, and codification of private law. The study of legal customs and the collection of living, unwritten legal customs that had not been codified played a decisive role in the process of nation building. In preparation for the codification of Spanish private law, Joaquín Costa (1846-1911) His collection of legal customs in the region of Aragon and then in other regions of Spain attracted many researchers, including the Catalan Tomas Carreras i Artau, whose collections were highlighted by Károly Tagányi and then Ernő Tárkány Szücs. The presentation of Carreras i Artau's (1879-1954) career, the influence of Costa, and the points of connection provide insight into Catalan legal research. Carreras i Artau provides guidance and methodology for research into the moral, legal, and economic ethnography of Catalonia and founds the AEFC (Archivo de Etnografía y Folklore de Cataluña), whose aim is to research, collect, and systematize the culture, traditions, and manifestations of the Catalan people. At the end of the 19th century and the beginning of the 20th century, social surveys were one of the main tools for collecting ethnographic material from the rural population of Europe. In 1901, a large-scale project sponsored by the Moral and Political Sciences Section of the Ateneo de Madrid was carried out to collect information on folk customs and the three most characteristic and decisive events in life: birth, marriage, and death. To achieve this goal, a circular letter and questionnaire were prepared and sent out throughout the country. In Catalonia, the use of this type of questionnaire became widespread in the areas targeted by the research. These surveys set a precedent for the working system adopted by the AEFC between 1915 and 1928. During this period, the institution developed 22 questionnaires with the collaboration of Tomas Carrereas i Artau, his brother, and others on various topics such as the cycle of life, ethics and customary law, folk songs, anatomy and folk medicine, etc.

MEZEY BARNA

Becsületesség és becstelenné válás a középkori városi jogban

A középkori és kora újkori társadalom saját szimbolikus módján formalizálta a „becsület” fogalmát. A becsületet struktúrákhoz, szakmákhoz és viselkedésformákhoz kötötte. Mindenki, aki a közösségbe született vagy csatlakozott hozzá, meg kellett tanulnia és elfogadnia ezeket a szabályokat. Akkor is, ha származása, munkája vagy múltja eleve kevésbé tiszteletreméltó vagy becstelen kategóriába sorolta. Ugyanígy, ha valamilyen okból nem tartotta tiszteletben a közösség jogait és szokásait, akkor magát is a becstelen kategóriába sorolta.

Honesty and Dishonesty in Medieval Urban Law

Medieval and early modern society formalised the concept of ‘honour’ in its own symbolic way. It linked honour to structures, professions and behaviours. Everyone who was born into or joined the community had to learn and accept the rules governing these concepts. This was

true even if their origin, work or past placed them in a less honourable or dishonourable category from the outset. The same applied if they placed themselves in the dishonourable category by failing to respect the rights and customs of the community for any reason.

NAGY JANKA TEODÓRA

Az élő mongol jogszokások: kutatási irányok és értelmezési keretek

Ez az előadás a 2025. június 4. és 12. között Mongóliában végzett jogszokás-gyűjtés tapasztalatait és eredményeit ismerteti. Elméleti, történeti és módszertani kereteit elsősorban a magyar kutatási történelem eredményei alapján határozza meg. Alapvetően feltáró és előkészítő kutatás, amely a két világháború közötti magyar jogi szokások kutatásának módszertani alapjául szolgáló, Bónis György által kidolgozott kérdőívben szereplő, a joggal, a szokásjoggal és a jogi szokásokkal kapcsolatos kérdésekre összpontosított, és amelyet családjogi kérdésekkel egészítettek ki (partnerválasztás, házassági ajánlatok, gyermekvállalás, névadási szokások stb.). A feltáró kutatás alapján a modernizálódó társadalomban újradefiniálódó mongol jogi szokások azon aspektusai, amelyek a közös kutatási együttműködés alapját képezik, felvetik a jogi szokások funkcionális elemzésének vizsgálatát is.

Living Mongolian Legal Customs: Directions for Research and Frames of Interpretation

This presentation describes the experiences and results of the collection of legal customs carried out in Mongolia between June 4 and June 12, 2025. It defines its theoretical, historical, and methodological framework primarily on the basis of the results of Hungarian research history. Fundamentally exploratory and preparatory research focused on the questions relating to law, customary law, and legal customs in the questionnaire developed by György Bónis as the methodological basis for Hungarian legal customs research between the two World Wars, which was supplemented by questions on family law (partner choice, marriage proposals, childbearing, naming customs etc.). Based on the exploratory research, the aspects of Mongolian legal customs that are being redefined in a modernizing society and that form the basis for joint research cooperation also raise the possibility of examining the functional analysis of legal customs.

NAGY ZOLTÁN ANDRÁS–ÁZSÓTH SZILVIA

A szokásjog tisztessége: A Yap-szigeti mészkőkorongok története

A Mikronéziában található Yap-sziget különféle méretű kőkorongjairól híres. A Rai névvel jelölt kőkorongokat különböző tranzakciók rögzítésére használják. Ezek tisztelete, megőrzése és védelme tanulságos példája a szokásjog fejlődésének, amely összetartja a közösséget, és amelyet a közösség kötelezőnek ismer el. A Yapi kőkorongok bizonyítják, hogy az őszinteség, az értékek, a múlt tisztelete és a bizalom lehetnek, vagy legalábbis lehettek a társadalom és a gazdaság működésének alapjai.

The Fairness of Customary Law: The Story of the Stone discs of Yap Island

The island of Yap is located in Micronesia is interesting for its stone discs of various sizes. The stone discs of Yap, called Rai are used to mark various transactions. Their respect, continuation, and protection are an instructive example of the development of customary law, which holds

the community together and which the community recognizes as obligatory. The Yapi stone discs prove that honesty, values, respect for the past, trust, can be, or at least could be, the basis for the functioning of society and economy.

NYÁRI DENISZ (DENIS NJARI)

Illegális fakivágás a kelet-szlavóniai Haraszti községi erdejében 1875-ben: szokásjog és jogi konfliktusok

1875. november végén a kelet-szlavóniai Koprivna faluból származó lakosok, Ljubomir Lazić és Roman Vladisavljević, kivágtak egy tölgyfát a haraszti (horv. Hrastin) községi erdőben, majd azt Jovan Stojčić közreműködésével elszállították. A károsult Haraszti község Illés István bíró közvetítésével a kárt 10 forintra becsülte, és keresetet nyújtott be az eszéki Királyi Bírósághoz. A vádlottak elismerték a fakivágást, de azt állították, hogy a földesúri erdősz engedélyt adott nekik, bár később kiderült, hogy erre nem volt jogosultsága. Végül Lazić és Vladisavljević beleegyeztek a kár megtérítésébe, így az ügy további bírósági szankciók nélkül lezárult. Ez az eset érdekes példát mutat arra, hogyan ütközött a szokásjog és a hivatalos jogi normák a 19. század második felében. A kelet-szlavóniai hagyományos falusi közösségekben gyakran léteztek informális szabályok és gyakorlatok, amelyek szabályozták az erdőforrások használatát, míg a modern jogrendszerek egyre szigorúbban meghatározták a tulajdonjogot és a természeti javak feletti illetékességet. Az előadás elemzi az esetet a korabeli jogi és társadalmi viszonyok kontextusában, különös figyelmet fordítva a helyi erdőszek döntéseinek jogszerűségére, az egyének felelősségére a közösségben, valamint az illegális fakivágás jogi következményeire. Emellett vizsgálja az eszéki Királyi Bíróság szerepét az ilyen ügyek szabályozásában, valamint azt, hogy a paraszti közösségek miként egyensúlyoztak a hagyományos szokások és az újonnan bevezetett jogi keretek között. Összegzésképpen a haraszti illegális fakivágás esete rávilágít arra, hogy a vidéki közösségek hogyan igazították viselkedésüket a jogrendszer modernizációjának átmeneti időszakában, ahol a jogi szankciók gyakran kevésbé voltak fontosak, mint a gyakorlatias megoldások, például a kár megtérítésén alapuló egyezségek.

Illegal Logging in the Forest of the Village of Haraszti in Eastern Slavon in 1875: Customary Law and Legal Conflicts

At the end of November 1875, Ljubomir Lazić and Roman Vladisavljević, residents of the village of Koprivna in eastern Slavonia, cut down an oak tree in the municipal forest of Haraszti (Croatian: Hrastin) and had it transported away with the help of Jovan Stojčić. The injured party, the municipality of Haraszti, estimated the damage at 10 forints through the mediation of Judge István Illés and filed a lawsuit with the Royal Court in Eszék. The defendants admitted to cutting down the tree but claimed that the landowner's forester had given them permission, although it later turned out that he was not authorized to do so. Finally, Lazić and Vladisavljević agreed to compensate for the damage, and the case was closed without further legal sanctions. This case is an interesting example of how customary law and official legal norms clashed in the second half of the 19th century. Traditional rural communities in Eastern Slavonia often had informal rules and practices governing the use of forest resources, while modern legal systems increasingly defined property rights and jurisdiction over natural resources in stricter terms. The presentation analyzes the case in the context of contemporary legal and social conditions, paying particular attention to the legality of local foresters' decisions, the responsibility of individuals in the community, and the legal consequences of illegal logging.

It also examines the role of the Royal Court of Eszék in regulating such matters and how peasant communities balanced traditional customs with the newly introduced legal framework. In summary, the case of illegal tree felling in Haraszti highlights how rural communities adjusted their behavior during the transitional period of legal modernization, when legal sanctions were often less important than practical solutions, such as settlements based on compensation for damages.

OBORNI TERÉZ

A székelyek küzdelme jogszokásaik megtartásáért a 16. század második felében

A keleti országrészben Szapolyai II. János uralma alatt kezdődött meg, majd Báthory István fejedelemsége alatt folytatódott az új magyar állam megteremtése. Ebben a folyamatban az uralkodói hatalom több alkalommal is összeütközésbe került a székelyekkel, akik egyfelől sikeresen léptek fel rendi jogaik érdekében, és elérték, hogy az új államalakulatban a másik két országalkotó rendi nemzettel azonos jogokkal rendelkezzenek, másfelől viszont kevesebb sikerrel küzdöttek a mindennapi életüket szabályozó jogszokásaik védelméért. Demény Lajos és Imreh István vetették fel írásaikban, hogy a székely communitas 16. századi jogszokásainak, valamint azok változásainak vizsgálata az eddig felhasznált peres iratokon kívül további források bevonását igényli. Ilyen forráscsoportot alkotnak a székelyek által az uralkodók, valamint az országgyűlések elé benyújtott panaszos folyamodványok, amelyek nagy részletességgel mutatják be a székelyek körében kialakult korabeli jogszokásokat, és az uralkodói hatalom által azok megszüntetésére, vagy átalakítására tett kísérleteket. Ezekből a sérelmi iratokból, egyebek mellett, világosan kivehető, hogy az uralkodói hatalom miként próbálta átformálni a székely székekben folytatott önkormányzati és bíraskodási gyakorlattal kapcsolatos szokásjog elemeit, és közelíteni a vármegyei nemesség körében szokásos jogi normákhoz.

The Struggle of the Szeklers to Keep their Legal Customs in the Second Half of the 16th Century

In the eastern part of the Kingdom of Hungary, the creation of the new state began under the rule of John II Szapolyai (1559-1571), and continued under the authority of Prince Stephen Báthory (1571-1586). In this process, the ruling power came into conflict with the Székelys on several occasions. On the one hand, the Székely community successfully defended its position as a member of the Nations with political rights. Still, on the other hand, they were less successful in fighting for the protection of their customary laws, which governed their daily lives. Lajos Demény and István Imreh suggested in their writings that the examination of the 16th-century customary laws of the Székely communitas and the changes therein requires the use of additional sources beyond the court documents used so far. Such sources include the complaints submitted by the Székely people to the rulers and the national assemblies, which describe in great detail the legal customs that had developed among the Székely people at the time and the attempts made by the ruling power to abolish or transform them. These documents clearly demonstrate, among other things, how the royal power attempted to transform the elements of customary law relating to local government and judicial practice in the Székely seats, bringing them closer to the legal norms customary among the county nobility.

Tulajdonjegyek szerepe az eurázsiai sztyeppei társadalomban

Az eurázsiai lovas népek nemzetségei számára fontos volt megkülönböztetni nagytestű állataikat, elsősorban lovaikat, ezért már az ókortól kezdődően tulajdonjegyeket sütöttek az állat tomporára, azzal jelölve, hogy kihez tartozik a jószág. Ezeket a jeleket tamgának nevezi a nemzetközi szakirodalom. Az egyik legkorábbi előfordulása a mai Mongólia területén lévő Rashaan – khad nevű sziklán található, ahol H. Perlee kutatása szerint több korszakból lévő billogok találhatók. A különleges tulajdonjegyek megvannak az ázsiai hunok, szkíták, szarmaták között is, majd néhány, avar-kori ún. Martinovkai övcsatot is különleges formáik alapján tamgás csatoknak neveznek. Tulajdonjegyek előfordulnak kusán, pártus és hephtalita és alchon hun, stb. érméken. A Kr. u. 6. századtól a türkök és az őket követő belső-ázsiai népek is használták őket. A mongol korban is folytatódik a használata, és a nagykanok által kibocsátott érméken találkozhatunk velük. Előfordult, hogy a lovas nomádokkal szomszédos népek is átvették ennek használatát. Találunk erre vonatkozó ábrázolást a vandálok között, de előfordulnak Nagy-Britanniában is. Néhány kutató úgy véli, hogy ezek a szarmatáktól vagy a hunoktól kerültek az adott térségbe. A tulajdonjegyek, billogok vagy tamgák kutatása már a 19. században megkezdődött Európában, amikor is a kutatók a germánok és a vikingek emlékei között figyeltek fel a különleges jelekre. A 20. század folyamán az orosz kutatók is vizsgálták ezeket az emlékeket, elsősorban a közép-ázsiai térségben, illetve a Fekete-tengeri szkíta és szarmata régészeti leleteken. A magyar néprajztudományban Tárkány Szűcs Ernő foglalkozott alaposan a tulajdonjegyek használatával. Az ő kutatása alapján H. Perlee mongol régész az egész eurázsiai térségre kiterjedően összehasonlító vizsgálatot végzett a tulajdonjegyek között és számos egyezést talált a mongol és a magyar minták között, amelyeket 1972-ben publikált monográfiájában. Tárkány Szűcs Ernő kutatásai révén ismert, hogy a billogok a jogi jegyek csoportjába sorolhatók, amelyek kifejezik a tulajdonból vagy a tulajdon valamely jogosítványából, elsősorban birtoklásból származó viszonyt, amely személyek vagy személyek csoportjai között valamely ingóság vonatkozásában fennáll. Használták ház, határkő, a közösből kiosztott rész (erdő, rét, stb.) megkülönböztetésére, de tárgyakon is meglátható. Sok helyen a ház ajtajára is ráégették a család tulajdonjegyét, hogy az idegenek az elveszett tárgyakat azonosítani tudják és vissza tudják szolgáltatni a család számára. A tulajdonjegyet a tulajdonos választotta ki, esetleg azt örökölte, és alkalmazásának előfeltétele, hogy azt a társadalom elismerje azt az ő tulajdonjegyének. Az elismerés rendszerint szokásjogi úton történt a korai időben. Ennek használata leginkább akkor volt széles körben elterjedve, amikor az írás-olvasás még nem volt elterjedve; és a különböző jegyek révén tudták megkülönböztetni a másik tulajdonát. A magyar jogi népszokások kutatóinak eredményeit felhasználva megpróbáltam értelmezni azokat az ókori tulajdonjegyeket, amelyeket az ókori lovas nomád népek hagytak hátra személyes tárgyaikon, vagy a sziklarajzokon. A közép-ázsiai nomád népek 2-6. század között kibocsátott érméken is találunk ilyen jellegű ábrázolásokat.

The Role of Property Markers in Eurasian Steppe Society

It was important for the tribes of Eurasian horsemen to distinguish their large animals, especially their horses, so from ancient times they branded their animals on the rump to indicate who owned them. These marks are referred to as tamgas in international literature. One of the earliest occurrences of these marks can be found on a rock called Rashaan-khad in present-day Mongolia, where, according to H. Perlee's research, brands from several eras have been found. These special ownership marks are also found among the Asian Huns, Scythians, and

Sarmatians, and some Avar-era belt buckles from Martinovka are also called tamga buckles due to their unique shape. Ownership marks appear on Kushan, Parthian, Hephthalite, Alchon Hun, and other coins. The tamgas of the Huns and Scythians are also found on the coins of the Huns, Scythians, and Sarmatians. From the 6th century AD, they were also used by the Turks and the Inner Asian peoples who followed them. Their use continued during the Mongol period, and we can find them on coins issued by the Great Khans. It happened that the peoples neighboring the horse nomads also adopted their use. We find depictions of this among the Vandals, but they also occur in Great Britain. Some researchers believe that they were brought to the region by the Sarmatians or the Huns. Research into property marks, billogs or tamgas began in Europe in the 19th century, when researchers noticed special signs among the relics of the Germans and Vikings. During the 20th century, Russian researchers also examined these relics, primarily in the Central Asian region and on the Scythian and Sarmatian archaeological finds of the Black Sea. In Hungarian ethnography, Ernő Tárkány Szűcs dealt extensively with the use of property marks. Based on his research, Mongolian archaeologist H. Perlee conducted a comparative study of the features across the entire Eurasian region, and found numerous similarities between Mongolian and Hungarian samples, which he published in his monograph in 1972. It is known from the research of Ernő Tárkány Szűcs that the cattle - brands can be classified as a group of legal markers which express the relationship arising from ownership or a title to ownership, primarily possession, which exists between persons or groups of persons in relation to a movable property. They were used to distinguish a house, a boundary stone, a part of the common (forest, meadow, etc.), but they can also be seen on objects. In many places, the family's property mark was also burned onto the door of the house so that strangers could identify lost objects and return them to the family. The property mark was chosen by the owner, perhaps inherited, and the prerequisite for its use was that society recognized it as his property mark. Recognition usually took place through customary law in early times. Its use was most widespread when literacy was not yet widespread; and the different marks allowed people to distinguish the property of others. Using the results of researchers of Hungarian legal customs, I tried to interpret the ancient features that ancient horse-riding nomadic peoples left behind on their personal belongings or on rock carvings. We also find such depictions on the coins issued by Central Asian nomadic peoples between the 2nd and 6th centuries.

PAKÓ LÁSZLÓ

Csecsemőgyilkosságok a kora újkori Kolozsváron

A kolozsvári törvénykezési és tanácsi jegyzőkönyvek, illetve számadáskönyvek adatai alapján feltárjuk a városi bíróság elé került 16–17. századi csecsemőgyilkossági eseteket, és kíséreltet teszünk annak a nyomon követésére, hogy a korabeli városi társadalom, választott igazságszolgáltatási testületei révén, hogyan viszonyult a csecsemőgyilkosság bűnébe esett tagjaihoz, milyen szankciókkal sújtotta azokat. Ezzel párhuzamosan kitérünk a vádlottak kilétének, a helyi társadalomban betöltött társadalmi és gazdasági szerepének a vizsgálatára is, továbbá hangsúlyt fektetünk az esetek háttérének, okainak és körülményeinek a felderítésére is. Ezáltal próbálunk árnyaltabb képet festeni a több évszázaddal ezelőtti Kolozsvár erkölcséről és társadalmi problémáinak némelyikéről, akár csak a városlakók és választott vezetőik azon igyekezetéről, hogy megoldást találjanak a város belső rendjét és békés együttélését fenyegető kihívásokra.

Infant Murders in the Early Modern Cluj –Napoca

Based on data from the legislative and council minutes and accounting books of Cluj, we explore the cases of infanticide brought before the city court in the 16th and 17th centuries, and we attempt to trace how the contemporary urban society, through its elected judicial bodies, treated its members who were guilty of infanticide, and what sanctions it imposed on them. In parallel, we examine the identity of the accused, their social and economic role in local society, and we also place emphasis on investigating the background, causes and circumstances of the cases. In this way, we attempt to paint a more nuanced picture of the morality and some of its social problems of Cluj several centuries ago, as well as the efforts of the city's residents and their elected leaders to find solutions to the challenges that threatened the city's internal order and peaceful coexistence.

RÁCZ BALÁZS VIKTOR

A kezesség intézménye a kora újkori erdélyi eljárásjogban

A kezesség – amelyre általában szerződési biztosítékként szoktunk tekinteni – az egyik legősibb jogintézményként szerves részét képezte a kora újkori magyar–erdélyi jogrendszernek is, annak gyakorlatban való alkalmazásáról ugyanakkor meglehetősen hiányosak az ismereteink. Ennek oka egyrészt abban keresendő, hogy a korszak levéltári forrásainak szisztematikus, jogtörténeti szempontú vizsgálatát eddig sem a történettudomány, sem a jogtudomány nem végezte el, másrészt abban, hogy a kezességnek a társadalmi viszonyok rendezésében betöltött szerepe első ránézésre kevésbé tűnik jól áttekinthetőnek, s elhatárolása más jogintézményektől (például a szavatosságtól) szintén nem mindig egyértelmű. Előadásomban a kezesség intézményének az eljárásjogban – úgy a büntető-, mint a polgári eljárásban – betöltött szerepét kívánom bemutatni az újonnan feltárt kezeslevelekre és a kezességgel összefüggő ítélkezési gyakorlatra támaszkodva. A kezesség eljárásjogi vonatkozásait vizsgálva három főbb kérdéskörre kívánok kitérni, amelyek mind-mind a helyi jogszokások hű lenyomatai. Mindenekelőtt ilyenek azok az eljárások, amelyek révén a szerződésben kezességet vállalók helytállása kikényszeríthető volt. Másrészt meg kell vizsgálni a zálogolásokat követően a zálogtárgy kivétele és a perbe bocsátkozás céljából történő kezesállítást. Végül pedig az elbujdosott, vagy valamilyen büntetett elkövető jobbágy szabadulása érdekében tett kezességvállalás gyakorlatát kell áttekinteni. Ezek az eljárások, illetve eljárási cselekmények szerves részei voltak a népi jogéletnek, amelyekkel kapcsolatban számos részkérdés vár megválaszolásra. Ilyen például, hogy a kezes felléphetett-e valamilyen követeléssel az adóssal szemben, hogy milyen szankcióval volt sújtható, aki a kezesállítás ellenére sem adta ki az általa zálogképpen lefoglalt dolgot, vagy hogy pontosan mire vállaltak kötelezettséget azok, akiknek kezességvállalása mellett egy fogságban lévő személy szabadult. Kutatásom során a jogtudomány és a történettudomány szempontrendszerének és módszertanának együttes alkalmazása révén kísérem meg felvázolni a kezesség intézményének eljárásjogi vonatkozásait a rendi jogrendszerben, kora újkori erdélyi forrásokon keresztül. A kezesség kétségkívül szerves részét képezte a korszak mindennapjainak, s ezért behatóbb megismerése feltétlenül hozzájárul a kora újkori emberek jogi gondolkodásának megértéséhez, illetve a jogszokások megismeréséhez. Az előadás az NKFIH 139281 azonosító számú projekt keretében, illetve a Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24 kódszámú Egyetemi Kiválósági Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

The Institution of Surety in the Early Modern Transylvanian Procedure

Suretyship – which we usually regard as a contractual guarantee – was one of the most ancient legal institutions and an integral part of the early modern Hungarian-Transylvanian legal system, but our knowledge of its application in practice is rather incomplete. The reason for this is that neither history nor law have yet conducted a systematic, legal-historical examination of the archival sources of the period, and that the role of suretyship in regulating social relations does not seem to be clear at first glance, and its distinction from other legal institutions (such as guarantee) is also not always clear. In my presentation, I would like to present the role of the institution of suretyship in procedural law – both in criminal and civil proceedings – based on newly discovered sureties and case law related to suretyship. Examining the procedural aspects of suretyship, I would like to address three main issues, all of which are faithful reflections of local legal customs. First of all, these are the procedures by which the performance of those who had pledged in the contract could be enforced. On the other hand, the provision of a guarantee for the purpose of taking the pledged object and entering into a lawsuit after the pledges must be examined. Finally, the practice of providing a guarantee for the release of a serf who had absconded or committed a crime must be reviewed. These procedures and procedural acts were an integral part of folk law, in connection with which many sub-questions remain to be answered. For example, whether the guarantor could bring any claim against the debtor, what sanctions could be imposed on someone who did not release the thing he had seized as a pledge despite the provision of a guarantee, or what exactly those who had guaranteed the release of a captive person undertook to do. In the course of my research, I attempt to outline the procedural aspects of the institution of suretyship in the legal system of the estates, through early modern Transylvanian sources, by applying the combined criteria and methodology of legal science and history. Suretyship undoubtedly formed an integral part of the everyday life of the era, and therefore a more in-depth study of it definitely contributes to understanding the legal thinking of early modern people and to learning about legal customs. The presentation was prepared within the framework of the project NKFIH identification number 139281, and with the professional support of the University Excellence Scholarship Program code number EKÖP-24 of the Ministry of Culture and Innovation, financed by the National Research, Development and Innovation Fund.

SALLAI BALÁZS

Történészek, jogtörténészek, szociológusok és etnográfusok a Magyary-iskola vonzásában – tudománytörténeti adalékok

Magyary Zoltán a két világháború közötti magyar tudományos élet egyik meghatározó alakja volt, aki 1931-ben hozta létre a Magyar Közigazgatástudományi Intézetet, ahol az évek során hosszabb-rövidebb időre számos diszciplína képviselője megfordult. Magyary munkaközösségét – az iskolateremtő professzor jól körülhatárolható elméleti és módszertani megközelítései nyomán – Magyary-iskolának szokták nevezni. Bár az e szellemi műhelyben folytatott kutatások alapvetően a közigazgatás-racionalizáláshoz kapcsolódtak, az Intézet fennmaradt archív anyagaiból egyértelműen látszik az, hogy Magyary számos más tudományterület ifjú képviselőit is igyekezett különféle módokon segíteni, a fizikától a történettudományon, a szociológián és a néprajzon át egészen a közgazdaságtanig és a jogtudományig. Magyary az Intézet néhány

közigazgatási tematikájú kutatását – mai kifejezéssel élve – interdiszciplináris alapokra kívánta helyezni, s ilyen módon számos, ekkoriban még pályája elején tartó fiatal kutatót támogatott, illetve vont be az Intézeti munkájába, többek között a jogszokások és az írott jog kulturális kontextusának megismerése céljából. Megemlíthetők e körben például: Csizmadia Andor, Bónis György, Fél Edit, Benda Kálmán vagy Gunda Béla. Ezenkívül Magyary kapcsolatban állt Györffy Istvánnal is, amit a Táj- és Népkutató Központ (sajnálatosan rövid) története is alátámaszt, csakúgy, mint az Intézet és a Központ közös kiállítása 1938 végén, amelynek története még kevésbé feldolgozott, annak ellenére, hogy a tárlattal kapcsolatos „botrány” még a magyar filmművészetben is helyet kapott. A tatai mintajárás megszervezésével kapcsolatos munkálatok során pedig példaértékű volt számos tudomány képviselőjének az együttműködése. A Magyary-iskolával, illetve annak más tudományterületekkel való kapcsolatát már számos kitűnő szakember kutatta (például Szaniszló József, Bognár Szabina, Gerencsér Balázs Szabolcs), ám egy mostani vizsgálatom során a Magyary Archivum elsődleges forrásaiból kiindulva történet-és hálózattudományi módszerekkel igyekszem elemezni e szellemi közösség tudományos kapcsolatrendszerét, s ebbéli reményem az, hogy e megközelítésekkel új tudománytörténeti adalékokkal szolgálhatok a témában.

Historians, legal historians, sociologists and ethnographers in the attraction of the Magyary School – Additives to the History of Science

Zoltán Magyary was a defining figure in Hungarian scientific life between the two world wars, having established the Hungarian Institute of Public Administration in 1931, where representatives of many disciplines have visited for longer or shorter periods over the years. Magyary's working community is often called the Magyary School – due to the well-defined theoretical and methodological approaches of the professor who founded the school. Although the research conducted in this intellectual workshop was fundamentally related to the rationalization of public administration, it is clear from the surviving archive materials of the Institute that Magyary also sought to help young representatives of many other scientific fields in various ways, from physics to history, sociology and ethnography, to economics and law. Magyary wanted to place some of the Institute's research on public administration topics on an interdisciplinary basis – to use today's expression – and in this way he supported and involved many young researchers who were still at the beginning of their careers in the Institute's work, among others, in order to learn about legal customs and the cultural context of written law. Among them are: Andor Csizmadia, György Bónis, Edit Fél, Kálmán Benda or Béla Gunda. In addition, Magyary was in contact with István Györffy, which is also supported by the (unfortunately short) history of the Center for Landscape and Folklore Research, as well as the joint exhibition of the Institute and the Center at the end of 1938, the history of which is even less well-researched, despite the fact that the "scandal" related to the exhibition even found its place in Hungarian cinema. During the work related to the organization of the Tata sample tour, the cooperation of representatives of many sciences was exemplary. The relationship with the Magyary School and its relationship with other scientific fields has already been researched by many excellent experts (for example, József Szaniszló, Szabina Bognár, Balázs Szabolcs Gerencsér), but in my current study, starting from the primary sources of the Magyary Archive, I am trying to analyze the scientific relationship system of this intellectual community using historical and network science methods, and my hope in this is that with these approaches I can provide new contributions to the history of science on the topic.

A szóbeli törvény történelmi gyökerei: „Anya a kíséretért, apa a látogatásért” (Ekh khürgeltes, etseg ergeltes)

Minden mongol etnikai csoport esküvői szokásában szigorúan tilos az apa számára, hogy elkísérje lányát, amikor az férjhez megy. Ez a szóbeli törvény, amelyet „Anyá kísér, apa látogat” néven ismernek, azt a gyakorlatot tükrözi, hogy az anya elkíséri lányát új otthonába, amikor az férjhez megy, míg az apa később meglátogatja. Ez a szokás mélyen gyökerezik a mongol kultúrában, és a 12. századi történelmi eseményekhez kapcsolódik. A „Mongolok titkos története” 53. fejezetében Ambakaj kagán elindult, hogy elkísérje lányát az Airiguud Buiiruguud tatár néphez, akik a Bujur tóból a Köln tóba folyó Ursiun folyó mentén éltek. Az út során Ambakaj kagánt elfogták a tatár dzsüjin népek, akik aztán a kítat (a Jin-dinasztia császára) Altan kánhoz vitték. Ambakaj kagán a Beszüt-nembeli Balakacsit küldte követnek ezzel az utasítással: „Mondd meg Kabul kagán hét fia közül a középsőnek, Kutulának, mondd meg tíz fiam közül Kadaan-tajsinak a következőket:

*qamuq-un qahan
ulus-un ejen bol[u]ju
öki-ben ö'esün hűdeküi-ben
nama'-ar kesetküin*

*tatar irgen-e bariqda'ba bi
tabun quru'ud-ıyan kimul tamutala
harban quru'ud-ıyan ha'uttala
hači minu aburan sori[t]qun*

(Rachewiltz 1971, 22)

*Ha egyszer mindenek kagánja, a nép ura
lesztek, példámon okulva óvakodjatok
lányotokat személyesen elkísérni a
vőlegényéhez. Tatár nép tart fogva engem.*

*Míg öt körmötök el nem vásik,
Mind a tíz ujjatok el nem kopik,
Ne szűnjetek bosszút állni,
Ne szánjátok, ki megsértett.*

(Ford: Ligeti Lajos, 1965)

Ettől kezdve nemcsak a nemzet legnagyobb kánja és uralkodója, hanem minden mongol háztartás feje és minden gyermek apja is szigorúan kerülte, hogy lányait az apósához kísérje. Ehelyett csak az anya kísérte a lányát, míg az apa később, gyakran évekkel a házasságkötés után látogatta meg. Ez a szigorú szokás és szabály szilárdan meggyökeresedett. Ezt részletesen leírja Rashid ad-Din „Jami'al-Tawarikh” című művében, és érdekes megjegyezni, hogy leírták, hogy útközben sötét és gonosz ösztönök gyötörték. Miközben elvitte a lányát és hajtotta az állatait, Ambakaj kagán pej lova hirtelen elpusztult. Miután elérték a Bayud Dukhlat törzset, levágtak egy juhót, és éppen a húst főzték, amikor hirtelen eltört az edény. Mindkét esetben Tödöen-otcsigin, Kabul kán hatodik fia és Csintai-nojan közeli barátja, aki Ambakaj kagánt kísérte, Tödöen-otcsiginen keresztül tudatta, hogy ez a két ómen rossz, és azt tanácsolta Ambakaj kagánnak, hogy ne menjen tovább. A kán azonban leszidta, mondván: „Minden nap rosszul lovagolsz, mi bánt téged?”, és figyelmen kívül hagyta a tanácsot, folytatta útját, amíg a tatár dzsüjin nép el nem fogta, majd a dzsürkin Altan kánhoz nem vitte. Ha Ambakaj kagán megfogadta volna Csintai-nojan bölcs és prófétai szavait, és nem folytatta volna az útját, nem kellett volna szembenéznie azzal a tragédiával, hogy egy faszamárra szegeznek, és ilyen kínok között hal meg. Ez a több mint kilencszáz évvel ezelőtt történt történelmi esemény azóta a mongol népek esküvői szokásaiban szereplő „Anyá kíséretért, apa látogatásért” szóbeli törvény történelmi alapjává vált.

The Historical Roots of the Oral Law: "Mother for Escorting, Father for Visiting" (Ekh khüргелтед, етсег ергелтед)

In the wedding customs of all Mongol ethnic groups, it is strictly forbidden for the father to escort his daughter when she gets married. This oral law, known as "Mother for escorting, father for visiting," reflects the practice where the mother escorts her daughter to her new home when she gets married, while the father visits her later. This custom is deeply rooted in Mongol culture and is linked to historical events from the 12th century. In the 53rd chapter of the "Secret History of the Mongols," Ambagai Khaan set out to escort his daughter to the Airiguud Buiiruguud Tatar people, who lived by the Urshuun Möрөн River, flowing from Buir Nuur (lake) to Khölön Nuur. During the journey, Ambagai Khaan was captured by the Tatar Jüin people, who then took him to the Altan Khaan of the Khitad (Emperor of the Jin Dynasty). Ambagai Khaan sent Balakhachi of the Besüd clan as his messenger, instructing him: "Deliver this message to Khutula, the fourth son (middle son) of Khabul Khaan's seven sons, and to Khadaan Taish, one of his ten sons:

*qamuq-un qahan
ulus-un ejen bol[u]ju
öki-ben ö'esün hūdeküi-ben
nama' - 'ar kesetküin*

*tatar irgen-e bariqda'ba bi
tabun quru'ud-iyān kimul tamutala
harban quru'ud-iyān ha'uttala
hači minu aburan sori[t]qun*

*Even if you are the greatest khan,
Ruler of the nation, strong and grand,
Let it be a taboo, a sacred ban,
To escort your daughter by your own hand.*

*Captured by the Tatar tribe,
In their grasp, I now anguished,
Avenge me, with all your might,
Until your nails are worn, your fingers are torn.*

(Rachewiltz 1971, 22)

(Translation)

From that time onward, not only the greatest khan and ruler of the nation but also the head of every Mongol household and the father of every child strictly avoided escorting their daughters to their in-laws' home. Instead, only the mother would escort the daughter, while the father would visit her later, often several years after the marriage. This strict custom and rule became firmly established. This is described in great detail in Rashid ad-Din's "Jami'al- Tawarikh" and it is interesting to note that it was described that he was plagued by dark and evil instincts along the way. While taking his daughter and driving his livestock, Ambagai Khaan's bay horse suddenly died. Upon reaching the Bayud Dukhlat tribe, they slaughtered a sheep and were cooking the meat when suddenly the pot broke. In both instances, Todoyn [Tudan], the sixth son of Khabul Khan and close friend of Chintai Noyon, who was accompanying Ambagai Khaan, conveyed through Todoyn Otchigin that these two omens were bad and advised Ambagai Khaan not to go further. However, the khan scolded him, saying, 'You keep bad mounting every day, what's troubling you?' and ignored the advice, continuing on his way until he was captured by the Tatar Jüin people and subsequently taken to the Altan Khaan of the Jurchen. If Ambagai Khaan had heeded the wise and prophetic words of Chintai Noyon and not continued, he would not have faced the tragedy of being nailed to a wooden donkey and dying in such agony. This historical event, which occurred over nine hundred years ago, has since become the historical basis for the oral law of "Mother for escorting, father for visiting" in the wedding customs of all Mongol people.

SMID BERNADETT

Nemzet és női test. A leánykereskedelem elleni jogi szabályozás Magyarországon 1878–1935 között

Magyarország 1878 és 1935 közötti időszakát vizsgálva ez a tanulmány nyomon követi a jogi reformokat, a nemzetközi egyezményeket, a fiatalkorúak büntetőjogi felelősségének változásait, valamint az állami és polgári (nevezetesen a Magyar Leánykereskedelem Elleni Egyesület) válaszait a lánykereskedelemre. Bemutatja, hogyan határozták meg a nemzetközi és hazai erőfeszítések, jogszabályok és aktivizmusok a fejlődő nemzeti, erkölcsi és biopolitikai diskurzusokat.

Nation and Female Body. Legal Regulation Against Women Trafficking in Hungary between 1878 – 1935

Examining Hungary between 1878 and 1935, this study traces legal reforms, international conventions, changes in juvenile criminal liability, and both state and civil (notably the Hungarian Association Against Girl Trafficking) responses to girl trafficking. It shows how international and domestic efforts, legislation, and activism intersected with evolving national, moral, and biopolitical discourses.

SZABÓ ERNŐ

Az erdélyi sphinxek talánya

A 17–18. században fellendülő magyar műgyűjtés a 19. század első felében már igazi virágkorát élte. A vezető szerepet a főrangúak játszották, akik egyre nagyobb figyelmet és anyagi áldozatot fordítottak a műértékek megbecsülésére. A műgyűjtés iránti élénk érdeklődés következtében Erdélyben is megszorodtak az antik leleteket utánzó hamisítványok. Előadásomban két olyan újkori tárgyat mutatok be, amelyek ábrázolásai között a *sphinx* meghatározó szimbólumként tűnik fel. Formaviláguk és motívumkincsük korántsem követi pontosan az ókori előképeket, mégis megráfaltak jónéhány szakembert. E koholmányok a 19. század első felében bukkantak fel Erdélyben, s a feltárt levéltári források alapján egyikük minden bizonnyal a hírhedt hamisítóhoz, Literáti Nemes Sámuel régiségkereskedőhöz köthető.

The Riddle of Transylvanian Sphinxes

Hungarian art collecting, which flourished in the 17th and 18th centuries, was already in its heyday in the first half of the 19th century. The leading role was played by the nobility, who paid increasing attention and financial sacrifice to the appreciation of art values. As a result of the lively interest in art collecting, forgeries imitating antique finds also multiplied in Transylvania. In my lecture, I will present two modern objects in which the *sphinx* appears as a defining symbol. Their form and motifs do not exactly follow ancient prototypes, but they have nevertheless made quite a few experts laugh. These forgeries appeared in Transylvania in the first half of the 19th century, and based on the archival sources discovered, one of them can certainly be linked to the notorious forger, the antique dealer Sámuel Literáti Nemes.

A jogszokáskutatástól a jog antropológiai alapjaiig

Adott feltételek közt a jogalakulás bizonyos fejlődési ívet ír le, mely az eddigi tapasztalatok szerint növekvő formalizálódással zárul. Minél intenzívebb e formalizálódás, annál inkább elrejtí a voltaképpen s eredendő antropológiai meghatározódást. Az eltérő feltételek közé történő átmenettel egy új fejlődési ívre való lépés csakúgy, mint az abban a maga idején meginduló tényleges fejlődés indító és vezérlő ágense azonban még nyilvánvalóan nem bármiféle formalizmus, hanem az egyébként a formalizmusok mögött is megbúvó, de itt még tiszta szokásszerűségében megnyilvánuló antropologizmus. Az úgynevezett jogi népszokások ill. népi jogszokások (VCs:1999/133-4), amelyek e fejlődési íveket végigkísérik, így nem egyszerűen önmagukban adott és önmagukkal azonos, zárt és egynemű jelenségek, hanem olyan önálló vagy kísérő formák és megnyilatkozások, amelyek folyvást alakuló funkciókat folyvást alakuló intenzitással hordoznak. Létük és működés módjuk felfejtése így nemcsak önmagukról szól, hanem egyszersmind a jog létéről és működéséről, azaz ontologikumáról és gyakorlati léte szociologikumáról.

From Legal Customs' Research to the Anthropological Foundations of Law

Under given conditions, the formation of law describes a certain developmental arc, which, according to previous experience, ends with increasing formalization. The more intense this formalization, the more it hides the actual and original anthropological determination. The step onto a new developmental arc with the transition between different conditions, as well as the initiating and guiding agent of the actual development that begins in its own time, is obviously not just any formalism, but the anthropologism that otherwise hides behind formalisms, but here still manifests itself in its pure customary nature. The so-called legal folk customs or legal folklore (VCs:1999/133-4), which accompany these developmental arcs, are thus not simply self-given and self-identical, closed and homogeneous phenomena, but independent or accompanying forms and manifestations that carry continuously developing functions with continuously developing intensity. The explanation of their existence and functioning is thus not only about themselves, but also about the existence and functioning of law, that is, its ontology and the sociology of its practical existence.

VÖLGYESI LEVENTE

A katolikus temetés néprajzi elemei

Mindenkit megillet az imádságos búcsúztatás, tartja az egyházi normarendszer. A halál és az elhunytól való búcsúzás a kereszténység megjelenése előtti időkre megy vissza, így az azzal kapcsolatos szokásokat az egyházi szertartás is tolerálta, illetve beépítette a saját liturgiájába. Ez viszont nem történt kritika nélkül, tekintettel arra, hogy felsorolhatunk olyan ősi elemeket is, amely a katolikus tanítással ellentétes, így elvetendőnek számított. Így az egyes népeknek a kereszténység felvételét követő évtizedekben regionális zsinatain megjelentek a tiltó kánonok is. A temetési egyházfegyelem nem egységes. Az egyház nyomon követi a kulturális különbségeket és azokat a nemzet-egyházi jogalkotásban figyelembe veszi és beépíti. Ráadásul azzal is számolni kell, hogy még egy régió belül sem egységes minden egyes szertartás, értjük

ezalatt például az egy, kettő vagy három stációs temetéseket. Ugyanígy nem csupán a szent szolgálattevők, hanem akár a világiak is kaphatnak fontos szerepeket (pl. kántor, schola, hozzátartozók). Az előadás ezeket a különbségeket kívánja bemutatni és összevetni.

Ethnographic Elements of Catholic Funeral

Everyone is entitled to a prayerful farewell, according to the church's normative system. Death and the farewell to the deceased go back to the times before the advent of Christianity, so the church ceremony tolerated the customs related to it and incorporated them into its own liturgy. However, this did not happen without criticism, given that we can also list ancient elements that were contrary to Catholic teaching and were therefore considered to be rejected. Thus, in the decades following the adoption of Christianity, prohibitive canons also appeared at regional councils of individual nations. Church discipline for funerals is not uniform. The church monitors cultural differences and takes them into account and incorporates them in national-church legislation. In addition, it must be taken into account that not every ceremony is uniform even within a region, meaning, for example, one-, two- or three-station funerals. Likewise, not only sacred ministers, but even lay people can be given important roles (e.g. cantor, choir, relatives). The presentation aims to present and compare these differences.

A KONFERENCIA PROGRAMJA

„JOGSZOKÁSKUTATÁS EURÓPÁBAN ÉS ÁZSIÁBAN” – 12. interdiszciplináris nemzetközi konferencia

Pécs-Szekszárd, 2025. szeptember 18-20.

I. 2025. szeptember 18. (csütörtök) Pécs, MTA PAB Székház (7624 Pécs, Jurisics M. u. 44.)

12.00-12.30 Regisztráció

12.30 Szendvicsebéd

Megnyitó

13.00-13.30

Dr. Szili Katalin kurátor, Universitas Quinqueecclesiensis Alapítvány

Prof. Dr. Font Márta DSc., a PAB alelnöke, a Mainzi Akadémia levelező tagja, prof. em. (PTE)

Prof. Dr. Nagy Janka Teodóra PhD elnök, Tárkány Szücs Ernő Jogi Kultúrtörténeti és Jogi Néprajzi Kutatócsoport

A konferenciát köszönti:

Zag Gábor, Pécs Megyei Jogú Város alpolgármestere

Prof. Dr. Szécsi Gábor, a PTE KPVK dékánja

Dr. Tárkány Szücs Attila, a Vásárhelyi Testamentum Alapítvány kurátora

Plenáris előadások

(Elnök: Dr. Horváth József)

13.30 ***Az árvák helyzete egyes földesúri uradalmakban***

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária PhD egyetemi tanár (SZTE ÁJK, Magyar Jogtörténeti Tanszék)

13.50 ***The historical roots of the oral law of “Mother's delivery, father's return” (“Ekh khürgeltd, etseg ergeltd”)***

Prof. Dr. Sendenjav Dulam DSc. (Head, Mongol Folk Art and Dance Studies Professor Team, Mongolian University of Arts and Culture, Mongólia)

14.10 ***A mindennapi élet szerveződése az első világháború idején (eset- és forráselemzés)***

Prof. em. Dr. Keszeg Vilmos (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia)

14.30 ***Becsületesség és becsstelenné válás a középkori városi jogban***

Prof. Dr. Mezey Barna DSc. egyetemi tanár (ELTE ÁJK, SZIE ÁJK)

14.50–15.10 Szünet, büfé

Kötetbemutató

15.10-15.40

Jogszokáskutatás Európában és Ázsiában

Jogi néprajzi, jogtörténeti és jogi kultúrtörténeti tanulmányok

(Jogi Kultúrtörténeti, Jogi Néprajzi Kiskönyvtár 12. PTE KPVK Szekszárd, 2025)

Kiállítás

16.30-17.30

Tradíció és modernitás – mongol jogszokások

PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont (Pécs, Universitas u. 2/A.)

A kiállítást megnyitja: Dr. Obrusánszki Borbála nagykövet (Magyarország Nagykövetsége, Ulánbátor), Prof. D. Oyuntsetseg, a Shihihutug Egyetem rektora, a kiállítás házigazdája: Szeberényi Gábor főigazgató (PTE ETKK)

17.30 Indulás Szekszárdra

18.30 Szállás elfoglalása

19.30 Közös vacsora (Mészáros Borház, Szekszárd, Kossuth Lajos u. 26.)

*

II. 2025. szeptember 19. (péntek) 8.30-16.00 Szekszárd, KPVK (7100 Szekszárd, Rákóczi út 1.)

8.30-8.45 Regisztráció

8.45 Köszöntő

Berlinger Attila, Szekszárd Megyei Jogú Város polgármestere

Szekció előadások

Összehasonlító jogszokáskutatások (1. szekció)

(Elnök: Nagy Janka Teodóra)

9.00-9.15 Domaniczky Endre: A kormányzati épületek jogi szimbólumrendszere a dél-csendes-óceáni régióban

9.15-9.30 Njari Denis: Illegális fakivágás a kelet-szlavóniai Haraszi községi erdejében 1875-ben: szokásjog és jogi konfliktusok

9.30-9.45 Deáky Zita: A bérdejka-intézmény törvényi szabályozásának háttere Magyarországon és Nyugat-Európában (19. század vége – 20. század eleje)

9.45-10.00 Matla Gabriella: A katalán jogszokásgyűjtések

10.00-10.15 Csáji László Koppány: A szerelem, mint jogszokás-alakító tényező. A népdaléneklésre vonatkozó közösségi szabályok átalakulása Nyugat-Nepálban az ezredfordulón

10.15-10.30 Kiss Anna–Makovnyik Veronika: A 20. századi török nép- és jogszokás megjelenése Ferzan Özpetek *Hamam* című filmjében

10.30-10.45 Nagy Zoltán András–Ázsóth Szilvia: A szokásjog tisztessége: a Yap-szigeti mészőkorongok története

10.45-11.00 Kanyar Adrienn: A prófétai hagyomány, mint jogforrás szerepe az Abbászidák politikai legitimációjában

11.00-11.30 Hozzászólások

11.30-11.45 Szünet, büfé

Szempontok a mongol jogszokások kutatásához (2.szekció)

(Elnök: Csáji László Koppány)

11.45-12.00 Obrusánszky Borbála: A tulajdonjegyek szerepe az eurázsiai sztyeppei társadalomban

12.00-12.15 Danzan Lundeejantsan: The Concept of Dualism: State and Religion in the Mongolian Empire

12.15-12.30 Bognár Szabina: A mongol szokásjog képe a magyar népi jogéletkutatásban – a jogszokásgyűjtés, mint a szociológus jogtörténetírás hagyománya

12.30-12.45 Falus Orsolya: Szokásjog és a társadalmi segítségnyújtáshoz köthető jogszokások Mongóliában: egy kérdőíves vizsgálat eredményeiből

12.45-13.00 Nagy Janka Teodóra: Az élő mongol jogszokások: kutatási irányok és értelmezési keretek

13.00-14.00 Ebéd

A jogszokáskutatások új eredményei: néprajz- és történettudomány (3. szekció)

(Elnök: Bognár Szabina)

14.00-14.15 Varga Csaba: A jogszokáskutatástól a jog antropológiai alapjaiig

14.15-14.30 Gelencsér József: Az orvvadászok Fejér vármegyében a 19-20. század fordulóján

14.30-14.45 Kothencz Kelemen: Egy falusi jegyző a szolgálólányok hálójában

14.45-15.00 Frey Dóra: Népeség és mentalitás - a második világháborút követő kényszermigrációs folyamatok hatása Tolna vármegyében

15.00-15.15 Völgyesi Levente: A katolikus temetés néprajzi elemei

15.15-15.30 Sallai Balázs: Történészek, jogtörténészek, szociológusok és etnográfusok a Magyar-iskola vonzásában – tudománytörténeti adalékok

15.30-16.00 Hozzászólások

A jogszokáskutatások új eredményei: jogtörténet és jogi kultúrtörténet (4. szekció)

(Elnök: Mezey Barna)

9.00-9.15 Marian Małeck: Alcohol-related execution customs

9.15-9.30 László Balázs: A Hartvik-féle legenda mint jogtörténeti és jogi kultúrtörténeti forrás

9.30-9.45 J. Újváry Zsuzsanna: A kolozsvári városi bíróság ítéletének fejedelmi felülbírálása? Egy különösen kegyetlen gyermekgyilkos felmentése

9.45-10.00 Korsós né Delacasse Krisztina: Javasok vagy ámitók? A kuruzslók jogi megítélése a 18. század végén és a 19. század első felében néhány gyakorlati példán

10.00-10.15 Lovaš Eldina: Női végrendelkezők a 18. századi pécsi horvát végrendeletek tükrében

10.15-10.30 Horváth József: A kiskorú árvákról való gondoskodás az Eszterházy uradalom Győr vármegyei falvaiban a 19. század második negyedében

10.30-10.45 Lanczendorfer Zsuzsanna: Kozarek Ferenc a „gavallér hóhér” alakja egy jogi néprajzi kutatás tükrében (Egy állami ítéletvégrehajtó, ahogy a „győri csuda” láttatja)

10.45-11.00 Smid Bernadett: Nemzet és női test. A leánykereskedelem elleni jogi szabályozás Magyarországon 1878–1935 között

11.00-11.30 Hozzászólások

11.30-11.45 Szünet, büfé

Erdélyi történeti és jogi néprajzi hagyományok (5. szekció)

1. (Elnök: Keszeg Vilmos)

11.45-12.00 Bárbth János: A „szërre” jutott tisztség és a „füst utáni” kötelezettség elkerülése székely közösségekben

12.10-12.25 Balogh Balázs: A kétszeres impériumváltás kalotaszegi etnikai konfliktusainak árnyékában

12.25-12.40 Szabó Ernő: Az erdélyi sphinxek talánya

12.40-13.00 Hozzászólások

13.00-14.00 Ebéd

2. (Elnök: Homoki-Nagy Mária)

14.00-14.20 Oborni Teréz: A székelyek küzdelme jogszokásaik megtartásáért a 16. század második felében

14.20-14.40 Bogdándi Zsolt: Perbeli bizonyítás az erdélyi fejedelmi táblán

14.40-15.00 Rácz Balázs: A kezesség intézménye a kora újkori erdélyi eljárásjogban

15.00-15.20 Gálfi Emőke: Az oklevelek keltezési gyakorlatának megváltozása a 17. század első felének Erdélyében

15.20-15.40 Pakó László: Csecsemőgyilkosságok a kora újkori Kolozsváron

15.40-16.00 Hozzászólások

16.00-16.30 Konferencia zárása

Fakultatív program:

Szekszárdi Szüreti Napok

18.00 óra Találkozó a Béla téren (vacsora és borkóstolás)

*

III. 2025. szeptember 20. (szombat)

10.00 A Magyar Nemzeti Levéltár Tolna Vármegyei Levéltárának gyűjteményei

(Szakmai kerekasztal beszélgetés Ruzsa Éva igazgatóval, Tudásközpont, Szekszárd Hunyadi utca 9.)

13.00-14.00 Ebéd

15.00 Szüreti felvonulás megtekintése

(a Szekszárdi Szüreti Napok folklór programjainak részeként)

A konferencia előadói:

- Ázsóth Szilvia* (doktoranda, PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék)
- Balogh Balázs* (főigazgató, ELTE HTK, igazgató NTI)
- Bárth János* (néprajzkutató, történész, címzetes egyetemi docens, SZTE BTK; nyugalmazott múzeumigazgató, Kecskemét)
- Bogdándi Zsolt* (történész, az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jakó Zsigmond Kutatóintézet igazgatója, Kolozsvár)
- Bognár Szabina* (néprajzkutató, jogász, tudományos főmunkatárs, ELTE HTK NTI; egyetemi adjunktus PTE KPVK)
- Csáji László Koppány* (kulturális antropológus, író, ügyvéd, az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet igazgatója)
- Danzan Lundeejantsan* (Doctor of Legal Science (Sc.D), professor, Shihutug University)
- Deáky Zita* (etnográfus, ny. egyetemi docens, ELTE BTK Néprajzi Intézet)
- Domaniczky Endre* (vezető konzul, Magyarország Konzuli Irodája, Melbourne; óraadó, PTE ÁJK)
- Falus Orsolya* (jogtörténész, egyetemi docens, Dunaújvárosi Egyetem TTI, címzetes egyetemi tanár, PTE ÁJK)
- Frey Dóra* (jogtörténész, egyetemi adjunktus, Andrassy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem)
- Gálfi Emőke* (történész, kutató, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Jakó Zsigmond Kutatóintézet)
- Gelencsér József* (jogász, ny. c. egyetemi docens, Óbudai Egyetem)
- Homoki-Nagy Mária* (jogtörténész, tanszékvezető egyetemi tanár, SZTE ÁJTK)
- Horváth József* (történész, könyvtáros; a győri Dr. Kovács Pál Könyvtár és Községi Tér ny. igazgatóhelyettese)
- J. Újváry Zsuzsanna* (történész, ny. egy. docens, PPKE BTK)
- Kanyar Adrienn* (PhD hallgató, PTE ÁJK Doktori Iskola)
- Keszeg Vilmos* (professor emeritus, néprajzkutató)
- Kiss Anna* (jogász, tudományos főmunkatárs, egyetemi oktató, biblioterapeuta, Országos Kriminológiai Intézet, PPKE, JÁK)
- Korsósné Delacasse Krisztina* (jogtörténész, egyetemi docens, PTE ÁJK)
- Kothencz Kelemen* (néprajzkutató, főmuzeológus, Türr István Múzeum)
- Lancendorfer Zsuzsanna* (néprajzkutató, egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem)
- László Balázs* (jogtörténész, óraadó, PTE ÁJK)
- Lovaš Eldina* (tudományos munkatárs, Horvát Történettudományi Intézet)
- Makovnyik Veronika* (esztéta, török filológus)
- Malecki, Marian* (professor, Jagiellonian University, Krakow)
- Matla Gabriella* (jogtörténész, vezető-hivatali főtanácsos, Fejér Vármegyei Kormányhivatal)
- Mezey Barna* (jogtörténész, egyetemi tanár, Széchenyi István Egyetem Győr; professor emeritus, Eötvös Loránd Tudományegyetem)
- Nagy Janka Teodóra* (jogtörténész, etnográfus, tanszékvezető egyetemi tanár, PTE KPVK)
- Nagy Zoltán András* (címzetes egyetemi tanár, PTE ÁJK)
- Nyári Denisz (Denis Njari)* (egyetemi docens, J. J. Strossmayer Egyetem, Eszék)
- Oborni Teréz* (történész, osztályvezető, ELTE HTK TTI; egyetemi docens ELTE BTK)
- Obrusánszky Borbála* (egyetemi adjunktus, Károli Gáspár Református Egyetem)
- Pakó László* (történész, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Jakó Zsigmond Kutatóintézet)
- Rácz Balázs Viktor* (történész, egyetemi tanársegéd, ELTE BTK; tudományos segédmunkatárs, ELTE HTK TTI)
- Sallai Balázs* (jogász, PhD-hallgató, DE ÁJK)

Sendenjav Dulan (Head, Mongol Folk Art and Dance Studies, Professor Team, Mongolian University of Arts and Culture)

Smid Bernadett (folklorista, ELTE BTK Néprajzi Intézet, Folklore Tanszék)

Szabó Ernő (ókortörténész, muzeológus, JPM; egyetemi tanársegéd, PTE BTK)

Varga Csaba (jogfilozófus, professor emeritus, PPKE JÁK és ELTE TK JTI)

Völgyesi Levente (jogtörténész, teológus, habilitált egyetemi docens, PPKE JÁK)

Együttműködő partnerek:

Vásárhelyi testamentum alapítvány

Elte-ájk jogtörténeti kutatások kutatócsoport

Mta állam- és jogtudományi bizottságának jogtörténeti albizottsága és

Elte htk néprajztudományi kutatóintézete

Pte kultúratudományi, pedagógusképző és vidékfejlesztési kar

Pte universitas quinqueecclesiensis alapítvány

Magyar tudományos akadémia pécsi területi bizottsága

Magyar néprajzi társaság

Konferencia honlapcíme: <http://jogineprajz.hu>

További információ: tszekutatocsoport@gmail.com

A konferencia programbizottsága:

Dr. Nagy Janka Teodóra, dr. Bognár Szabina, Szabó Ernő

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

CONFERENCE PROGRAM

"LEGAL CUSTOMS' RESEARCH IN EUROPE AND ASIA" **- 12th interdisciplinary international conference**

Pécs-Szekszárd, September 18-20, 2025.

I. September 18, 2025 (Thursday) Pécs, MTA PAB Headquarters (7624 Pécs, 44, Jurisics M. Street)

12.00-12.30 Registration

12.30 Sandwich lunch

Opening

13.00-13.30

Dr. Katalin Szili, curator, Universitas Quinqueecclesiensis Foundation

Prof. Dr. Márta Font, vice-president of the PAB, member of the Hungarian Academy of Sciences, prof. emeritus (PTE)

Prof. Dr. Janka Nagy, PhD president, Tárkány Szücs Ernő Legal Cultural Historical and Legal Ethnographical Research Group

The conference is welcomed by:

Gábor Zag, Deputy Mayor of the City of Pécs

Prof. Dr. Gábor Szécsi, Dean of the Faculty of Cultural Sciences, Education and Regional Development of the University of Pécs

Dr. Attila Tárkány Szücs, curator of the Vásárhelyi Testamentum Foundation

Keynote speakers

(Chair: Dr. József Horváth)

13.30 Az árvák helyzete egyes földesúri uradalmakban (The Position of Orphans in Some Landlords Estates)

Prof. Dr. Mária Homoki-Nagy Mária PhD professor (University of Szeged, Faculty of Law, Department of Hungarian Legal History)

13.50 The historical roots of the oral law of "Mother's delivery, father's return" ("Ekh khürgeltd, etseg ergeltd")

Prof. Dr. Sendenjav Dulam DSc. (Head, Mongol Folk Art and Dance Studies Professor Team, Mongolian University of Arts and Culture, Mongólia)

14.10 A mindennapi élet szerveződése az első világháború idején (eset- és forráselemzés) Organization of Everyday Life during the First World War (case and source analysis)

Prof. emeritus Dr. Vilmos Keszeg (Babeş–Bolyai University, Kolozsvár/Kluj, Romania)

14.30 Becsületesség és becstelenné válás a középkori városi jogban (Honesty and Dishonesty in Medieval Urban Law)

Prof. Dr. Barna Mezey DSc. professor (ELTE Faculty of Law, Széchenyi University of Győr Faculty of Law)

14.50–15.10 Coffee break

Book presentation

15.10-15.40

LEGAL CUSTOMS' RESEARCH IN EUROPE AND ASIA

Legal ethnographic, legal history and legal cultural history studies

(Legal Cultural Historical, Legal Ethnographical Library 12. PTE Faculty of Cultural Sciences, Education and Regional Development, Szekszárd, 2025)

Exhibition

16.30-17.30

Tradition and Modernity – Mongolian Legal Customs

PTE University Library and Knowledge Center (Pécs, 2/A, Universitas Street)

The exhibition is opened by: Dr. Borbála Obrusánszky Ambassador (Embassy of Hungary, Ulaanbaatar), Prof. D. Oyuntsetseg, Rector of Shihihutug University

Hosted by: Gábor Szeberényi Director General (PTE Library and Knowledge Center)

17.30 Departure to Szekszárd

18.30 Occupation of the accommodation

19.30 Dinner (Mészáros Wine House, Szekszárd, 26, Kossuth Lajos Street)

*

II. September 19, 2025. (Friday) 8.30-16.00 Szekszárd, Faculty of Cultural Sciences, Education and Regional Development (7100 Szekszárd, 1, Rákóczi Street)

8.30-8.45 Registration

8.45 Welcoming speech

Attila Berlinger Attila, Mayor of Szekszárd

Sessions

Comparative Legal Customs' Researches (Session1)

(Elnök: Janka Teodóra Nagy)

9.00-9.15 Endre Domaniczky: A kormányzati épületek jogi szimbólumrendszere a dél-csendes-óceáni régióban (Legal Symbol System of Government Buildings in the South Pacific Region)

9.15-9.30 Denis Njari: Illegális fakivágás a kelet-szlavóniai Haraszti községi erdejében 1875-ben: szokásjog és jogi konfliktusok (Illegal Logging in the Forest of the Village of Haraszti in Eastern Slavon in 1875: Customary Law and Legal Conflicts)

9.30-9.45 Zita Deáky: A bérdejka-intézmény törvényi szabályozásának háttere Magyarországon és Nyugat-Európában (19. század vége – 20. század eleje) (The Background to the Regulation of the Wage Nurse Institution in Hungary and Western Europe (late 19th century-early 20th century))

9.45-10.00 Gabriella Matla: A katalán jogszokásgyűjtések (Catalan Law Collections)

10.00-10.15 László Koppány Csáji: A szerelem, mint jogszokás-alakító tényező. A népdaléneklésre vonatkozó közösségi szabályok átalakulása Nyugat-Nepálban az ezredfordulón (Love as a Legal Custom Shaping Factor. Transformation of Community Rules for Folk Singing in West Nepal at the Turn of the Millennium)

10.15-10.30 Anna Kiss Anna–Veronika Makovnyik: A 20. századi török nép- és jogszokás megjelenése Ferzan Özpetek *Hamam* című filmjében (The Appearance of the 20th-century Turkish Folk and Legal Custom in Ferzan Özpetek's Movie *Hamam*)

10.30-10.45 Zoltán András Nagy – Szilvia Ázsóth: A szokásjog tisztessége: a Yap-szigeti mészkőkorongok története (Honesty of Customary Law: The History of the Yap-Island Limestone Discs)

10.45-11.00 Adrienn Kanyar: A prófétai hagyomány, mint jogforrás szerepe az Abbászidák politikai legitimációjában (The Role of Prophetic Tradition as a Source of Law in the Political Legitimacy of the Abbasids)

11.00-11.30 *Discussion*

11.30-11.45 *Coffee break*

Aspects for Mongolian Legal Customs' Research (Session 2)

(Chair: László Koppány Csáji)

11.45-12.00 Borbála Obrusánszky: A tulajdonjegyek szerepe az eurázsiai sztyeppei társadalomban (The Role of Property Markers in Eurasian Steppe Society)

12.00-12.15 Danzan Lundeejantsan: The Concept of Dualism: State and Religion in the Mongolian Empire

12.15-12.30 Szabina Bognár: A mongol szokásjog képe a magyar népi jogéletkutatásban – a jogszokásgyűjtés, mint a szociológus jogtörténetírás hagyománya (Image of Mongolian Customary Law in Hungarian Legal Folklore Research – Legal Customs' Collection as the Tradition of Sociological Legal Historiography)

12.30-12.45 Orsolya Falus: Szokásjog és a társadalmi segítségnyújtáshoz köthető jogszokások Mongóliában: egy kérdőíves vizsgálat eredményeiből (Customary Law and Legal Customs Related to Social Assistance in Mongolia: Results of a Questionnaire Survey)

12.45-13.00 Janka Teodóra Nagy: Az élő mongol jogszokások: kutatási irányok és értelmezési keretek (Living Mongolian Legal Customs: Directions for Research and Frames of Interpretation)

13.00-14.00 *Lunch*

New Results of Legal Customs' Research: Ethnography and History (Session 3)

(Chair: Szabina Bognár)

14.00-14.15 Csaba Varga: A jogszokáskutatástól a jog antropológiai alapjaiig (From Legal Customs' Research to the Anthropological Foundations of Law)

14.15-14.30 József Gelencsér: Az orvvadászok Fejér vármegyében a 19-20. század fordulóján (Poachers in Fejér County at the turn of the 19-20th Century)

14.30-14.45 Kelemen Kothencz: Egy falusi jegyző a szolgálólányok hálójában (A Village Clerk in the Maid's Net)

14.45-15.00 Dóra Frey: Népesség és mentalitás - a második világháborút követő kényszerszermigrációs folyamatok hatása Tolna vármegyében (Population and Mentality - Impact of Forced Migration Processes Following World War II in Tolna County)

15.00-15.15 Levente Völgyesi: A katolikus temetés néprajzi elemei (Ethnographic Elements of Catholic Funeral)

15.15-15.30 Balázs Sallai: Történészek, jogtörténészek, szociológusok és etnográfusok a Magyar-iskola vonzásában – tudománytörténeti adalékok (Historians, legal historians, sociologists and ethnographers in the attraction of the Magyar School – Additives to the History of Science)

15.30-16.00 *Discussion*

New Results of Legal Customs' Research: Legal History and Legal Cultural History (Session 4)

(Chair: Barna Mezey)

9.00-9.15 Marian Malecki: Alcohol-related Execution Customs

9.15-9.30 Balázs László: A Hartvik-féle legenda mint jogtörténeti és jogi kultúrtörténeti forrás (Hartvik Legend as a Source of Legal History and Legal Cultural History)

9.30-9.45 Zsuzsanna J. Újváry: A kolozsvári városi bíróság ítéletének fejedelmi felülbírálása? Egy különösen kegyetlen gyermekgyilkos felmentése (The Prince's Override of the Judgment of the Cluj City Court? The Dismissal of a Particularly Cruel Child Murderer)

9.45-10.00 Krisztina Delacasse Korsós: Javasok vagy ámitók? A kuruzslók jogi megítélése a 18. század végén és a 19. század első felében néhány gyakorlati példán (Healers or Impostors? Mediwitches' Legal Judgment in the late 18th Century and in the First Half of the 19th Century with Some Practical Examples)

10.00-10.15 Eldina Lovaš: Női végrendelkezők a 18. századi pécsi horvát végrendeletek tükrében (Female Testators in the Light of 18th -century Croatian Wills in Pécs)

10.15-10.30 József Horváth: A kiskorú árvákról való gondoskodás az Esterházy uradalom Győr vármegyei falvaiban a 19. század második negyedében (Care for Minor Orphans in the Villages of the Esterházy Estate of Győr County in the Second Quarter of the 19th Century)

10.30-10.45 Zsuzsanna Lanczendorfer: Kozarek Ferenc a „gavallér hóhér” alakja egy jogi néprajzi kutatás tükrében (Egy állami ítéletvégrehajtó, ahogy a „győri csuda” láttatja)(Ferenc Kozarek as the “Cavalier Hangman” in the Light of a Legal Ethnographic Research (A State Executioner from the Spectacle of the “Győr Miracle”))

10.45-11.00 Bernadett Smid: Nemzet és női test. A leánykereskedelem elleni jogi szabályozás Magyarországon 1878–1935 között (Nation and Female Body. Legal Regulation Against Women Trafficking in Hungary between 1878 – 1935)

11.00-11.30 Discussion

11.30-11.45 Coffee break

Transylvanian Historical and Legal Ethnographic Traditions (Session 5)

1. *(Chair: Vilmos Keszeg)*

11.45-12.00 János Bárh: A „szërre” jutott tisztség és a „füst utáni” kötelezettség elkerülése székely közösségekben (Avoidance of "szër"-based appointments and "Smoke-tax" Obligation in Szekler Communities)

12.10-12.25 Balázs Balogh: A kétszeres impériumváltás kalotaszegi etnikai konfliktusainak árnyékában (Double Change of Power in the Shadow of Ethnic Conflicts in Kalotaszeg)

12.25-12.40 Ernő Szabó: Az erdélyi sphinxek talánya (The Riddle of Transylvanian Sphinxes)

12.40-13.00 Discussion

13.00-14.00 Lunch

2. *(Chair: Mária Homoki-Nagy)*

14.00-14.20 Teréz Oborni: A székelyek küzdelme jogszokásaik megtartásáért a 16. század második felében (The Struggle of the Szeklers to Keep their Legal Customs in the Second Half of the 16th Century)

14.20-12.40 Zsolt Bogdándi: Perbeli bizonyítás az erdélyi fejedelmi táblán (Evidence in the Proceedings of the Transylvanian Prince's Court)

14.40-15.00 Balázs Rácz: A kezesség intézménye a kora újkori erdélyi eljárásjogban (The Institution of Surety in the Early Modern Transylvanian Procedure)

15.00-15.20 Emőke Gálfi: Az oklevelek keltezési gyakorlatának megváltozása a 17. század első felének Erdélyében (Change of Diploma Dating Practice in Transylvania of the First Half of the 17th Century)

15.20-15.40 Balázs Pakó: Csecsemőgyilkosságok a kora újkori Kolozsváron (Infant Murders in the Early Modern Cluj –Napoca)

15.40-16.00 Discussion

16.00-16.30 Conference closing

Optional program: Szekszárd Harvest Days

18.00 Meeting at Béla Square (dinner and wine tasting)

III. September 20, 2025 (Saturday)

10.00 Collections of the Tolna County Archives of the Hungarian National Archives

(Professional roundtable discussion with director Éva Ruzsa, Knowledge Center, Szekszárd, 9, Hunyadi Street)

13.00-14.00 Lunch

15.00 Visiting the Harvest Parade

(as part of the folklore programs of the Szekszárd Harvest Days)

*

Cooperative partners:

Vásárhelyi Testamentum Foundation

ELTE Faculty of Law Legal History Research Group

Legal History Subcommittee of the Committee on Legal and Political Sciences of the Hungarian Academy of Sciences and

the Research Institute of Ethnography of the ELTE RCH

University of Pécs, Faculty of Cultural Sciences, Education and Regional Development

Hungarian Academy of Sciences Pécs Regional Committee

Hungarian Ethnographic Society

*

Conference Webpage: <http://jogineprajz.hu>

Further information: tszekutatocsoport@gmail.com

Conference Program Committee:

Dr. Janka Teodóra Nagy, Dr. Szabina Bognár, Ernő Szabó

JEGYZETEK

